

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 27 NUMMER 2

NAJAAR 2005

INHOUD

	pag.
Van de voorzitter	1
De Sluis	2
De Merwede	3
Reacties op het Mededelingenblad voorjaar 2005	3
De driedaagse bevrijding van Giessendam (5 t/m 7 mei 1945)	5
Wie, wat, waar?	8
Gloria	9
Martinus Casimir Addicks	10
Genealogie en kwartierstaten	13
De eerste dreef	16
Burgemeester De Boer Stichting	19
Kousenbeursje	24
Zestig jaar geleden	24
Wetenswaardigheden	29
Honderdste lid	31
De stormlantaarn	32
Recensies	33
Open Monumentendag	35
Karrejotte	38
Oproep historisch beeldmateriaal	39
Nieuwjaarswens	40
Schenken	41
Publicaties en overige uitgaven	42

Coverfoto: Enkele verzamelobjecten met de plaatsnaam Hardinxveld-Giessendam, schenking A. den Breejen. Foto: Jaap van Houwelingen

COLOFON

Uitgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Redactie	J.F. Teeuw-van der Plas, G.A. Dukel-Vink, W.F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk
Foto's	Foto-archief van de vereniging, W. F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, A. Klop, R. van der Heyden, J. Hoogendoorn, R. van Klinken.
Druk en lay-out	B.V. Grafisch Bedrijf Tuijtel
Oplage	950
Redactieadres	Amerhof 9, 3371 SZ Hardinxveld-Giessendam, telefoon 0184-416380, e-mail: jannyteeuw@wanadoo.nl
Versijnen	Tweemaal per jaar en wordt gratis toegezonden aan de ca. 900 leden van de vereniging en de zusterorganisaties in de regio. Er is een beperkt aantal exemplaren beschikbaar voor belangstellenden. Losse verkoopprijs bedraagt € 1,75.
Copyright	Overname van artikelen of gedeelten daarvan is toegestaan mits vermelding van de bron en toezending van een exemplaar.

BESTUUR

A.A. van der Vliet	Binnendams 10b	3373 AD	Hardinxveld-Giessendam	0184-616619	voorzitter
M.J.A. de Haan	Buitendams 4	3371 BL	Hardinxveld-Giessendam	0184-616586	vice-voorzitter
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB	Hardinxveld-Giessendam	0184-614563	secretaris
A. Kampman-Timmer	Graafland 82a	2964 GA	Groot-Amers	0184-601741	penningmeester
J. van den Bout	Rivierdijk 197	3372 BM	Hardinxveld-Giessendam	0184-616450	lid
J. Dubbeldam	Buitendams 134	3371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-613938	lid
G.A. Dukel-Vink	Parallelweg 118	3371 GE	Hardinxveld-Giessendam	0184-613074	lid
J.J. van Houwelingen	Kerkstoep 1	3372 DG	Hardinxveld-Giessendam	0184-617726	lid
A. Koorevaar	De Sav. Lohmanstraat 60	4207 NV	Gorinchem	0183-628647	lid
T. Sluimer	Parallelweg 126	3371 GE	Hardinxveld-Giessendam	0184-616107	lid
J.F. Teeuw-van der Plas	Amerhof 9	3371 SZ	Hardinxveld-Giessendam	0184-416380	lid

De minimum contributie voor 2005 bedraagt € 13,50. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar € 11,00. Hogere bedragen zijn altijd welkom.

Bankrekening: 32.50.99.138, girorekening: 3879669. Graag bij elke betaling duidelijk vermelden wat u betaalt. Vermeld ook uw LIDNUMMER als u digitaal betaalt. Donaties zien wij graag tegemoet. Zie voor meer info: www.hv.hardinxveld-giessendam.nl

VAN DE VOORZITTER

Ad van der Vliet

In het voorjaarsnummer van ons mededelingenblad gaf ik aan dat aan mijn tijdelijk voorzitterschap naar verwachting op 1 juli een einde zou komen. Maar u begrijpt het al, op die datum was er nog geen nieuwe voorzitter beschikbaar. In overleg met mijn medebestuurleden heb ik daarom besloten er nog een halfjaartje aan vast te knopen. Ik doe dit met veel plezier omdat er in de persoon van Teun Sluimer een opvolger is gevonden. Hij zal eerst (na goedkeuring van de leden tijdens de ledenvergadering in april 2006) als bestuurslid een poosje mee willen draaien om vervolgens het stokje over te nemen. Er treedt straks een voorzitter aan die een grote bestuurlijke ervaring inbrengt. Dit, gekoppeld aan zijn liefde voor het dorp waarin hij is geboren en getogen, maakt van Teun Sluimer een voorzitter waarvan wij als bestuur hoge verwachtingen hebben. Ook vanaf deze plaats wil ik hem veel succes toewensen bij het leiding geven aan onze Historische Vereniging.

In de afgelopen periode waren er geen bijzondere zaken aan de orde. Dat wil niet zeggen dat wij als bestuur op onze lauweren konden rusten. De normale, steeds terugkerende activiteiten vroegen de nodige aandacht.

Om te beginnen was daar de algemene ledenvergadering met daaraan gekoppeld de voorjaarslezing. Ook dit keer streken wij neer in de "Drijvershof". Over de lezing door Sjoerd Veerman, de landschapscoördinator van het Streekplan Alblasserwaard/Vijfheerenlanden, waren de meningen verdeeld en dan vooral over het onderwerp. Het huishoudelijk gedeelte na de pauze trok weinig belangstelling.

Al met al een reden om voor de toekomst te blijven zoeken naar onderwerpen en sprekers die een breed publiek weten te boeien. Voor de najaarslezing lijken wij daar al in te slagen; er zijn twee interessante opties waaruit wij binnenkort een keus maken. Na twee bijeenkomsten in Boven-Hardinxveld keren wij weer terug naar het Hervormd Centrum.

Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van Den Hâneker waren er diverse activiteiten. Eén daarvan was een Open Dag op 4 juni in en rond Museum De Koperen Knop. Diverse streekorganisaties gaven hier acte de présence.

Ook onze vereniging was vertegenwoordigd.

Op de jaarlijkse zomerbraderie op 18 juni was de Historische Vereniging traditiegetrouw aanwezig met een stand. Ook nu weer mochten wij ons in een grote belangstelling verheugen. Het fraaie zomerweer droeg daar zeker aan bij.

De Open Monumentendag 2005 op 10 september stond in het teken van het religieus erfgoed. Zowel de Nederlands Hervormde kerk in Boven-Hardinxveld als die aan de Peulenstraat waren geopend. Ook de Gereformeerde Kerk in de Stationsstraat had haar deuren opengezet. Door onze vereniging werden diverse zaken tentoongesteld die direct of indirect met religie en de manier waarop die in de loop der jaren werd beleefd, te maken hadden.

Voor volgend jaar is het onderwerp "feest" gekozen als thema voor de Open Monumentendag. Gelukkig hebben wij als bestuur nog ruimschoots de tijd plannen te maken om hier op passende en historisch verantwoorde manier aandacht aan te besteden.

Als najaarspublicatie zal ook een stukje religieus erfgoed nader worden belicht.

De heer P. C. Swets uit Rotterdam, geboren en getogen in Boven-Hardinxveld en lid van onze vereniging, schreef een verhandeling over de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk van Boven-Hardinxveld.

Ik wens u veel leesgenoegen met dit nieuwe Mededelingenblad.

Zonnige braderie met onze eerste voorzitter A.C. van der Meijden voor de kraam

DE SLUIS

Arnold de Haan

Het zal u ongetwijfeld niet zijn ontgaan: onze sluis is gerenoveerd.

Al met al een hele onderneming waarbij kosten nog moeite zijn gespaard om het geheel een behoorlijke "facelift" te geven.

Over het geheel genomen kan niet worden ontkend dat deze opzet is geslaagd. Door de aanleg van bestrating en het toegankelijk maken van de directe omgeving van de sluis is de beleevingswaarde in belangrijke mate toegenomen. Blijkbaar is echter voorbijgegaan aan het feit dat de sluis ook een gemeentelijk monument is en dat bij een renovatie/restauratie van een dergelijk monument de authenticiteit gerespecteerd dient te worden.

In een dergelijke visie valt het aanbrengen van betonnen elementen waarop de naam "Damsluis" is aangebracht moeilijk te rijmen. Dergelijke zaken waren voordien niet aanwezig en passen ook in het geheel niet bij het historische karakter van het complex.

En helaas is dit niet de enige "misser" in het gehele gebeuren. Ook het vervangen van de ijzeren steunbalken aan de binnenzijde van de sluis verdient bepaald niet de schoonheidsprijs. De oorspronkelijke bevestigingen zijn losgebrand waarbij de resten als rotte tanden in de sluismuur zijn achtergebleven en de wijze van bevestigen van de nieuwe balken is zeker niet historisch verantwoord.

En wat te denken van het aanbrengen van twee stroken gele betonstenen in de bestrating van de aansluitende stegen? Er zal wel over zijn nagedacht maar de diepere betekenis van deze actie ontgaat ons volledig en iets dergelijks

hoort zeker niet thuis in deze context evenmin als de betonstenen die voor de bestrating om de sluis zijn toegepast.

Wat ons echter het meest bedroeft is het feit dat de gedenksteen, die bij de opening van de sluis in 1902 aan de noordzijde van het buitensluishoofd is geplaatst, door de daar aangelegde steiger met aansluitend trapje vrijwel geheel aan het oog is onttrokken. Deze steen draagt het jaartal 1902 en de namen van dege-

De nauwelijks meer zichtbare gedenksteen

De nieuwe stalen balken

nen die zich destijds voor de aanleg van de sluis hebben ingezet. Het zal een ieder duidelijk zijn dat deze steen daardoor een belangrijke cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt en in het bijzonder voor de geschiedenis van de sluis van eminente betekenis is.

Deze gang van zaken is des te meer te betreuren als men bedenkt dat bij de inspraakronde, die al ver vóór de aanvang van de werkzaamheden is belegd en waar ook vertegenwoordigers van de Historische Vereniging aanwezig waren, dit probleem onder de aandacht is gebracht. Van ons uit is toen het voorstel gedaan om de steen te verplaatsen naar een meer zichtbare locatie. Het heeft niet mogen baten.

Ondanks het feit dat ook het Waterschap betrokken is geweest bij deze renovatie blijft de gemeente verantwoordelijk voor de monumentale waarde van het geheel. Die verantwoordelijkheid is hier blijkbaar wel erg ruim geïnterpreteerd. Daarmee is in feite een precedent geschapen, want hoe kan een gemeente die op deze wijze met haar monumenten omspringt, van andere monumenteigenaren verwachten dat ze hun pand in de oorspronkelijke staat houden? Het zal u niet verbazen dat deze ontwikkelingen ons, als vereniging, ernstig zorgen baren en dat deze in de toekomst wel eens tot grote problemen kunnen leiden.

DE MERWEDE

oevers bakenen en
boeien de bewegingen

- markeren de stroom
van haar leven in
toen en heden -

geen toekomst zonder
herinnering

dat laat ze me van
alle kanten zien

co van de bree

REACTIES OP HET MEDEDELINGENBLAD VOORJAAR 2005

De heer T. Groeneweg

In het artikel '25 jaar Stichting Dorpsbehoud Hardinxveld-Giessendam' van Dick de Jong, werd de heer T. Groeneweg niet genoemd als lid van het huidige bestuur van voornoemde stichting. De heer Groeneweg heeft nog steeds zitting in het bestuur, maar zijn functie als penningmeester heeft hij opgezegd.

Boeksjop

In het kader van 60 jaar bevrijding kregen wij

een verzoek van boeksjop 'RINNAH' tegenover de Oude Kerk, om de cover van ons Mededelingenblad, waarop de tank voor het gemeentehuis in mei 1945 te zien is, te mogen gebruiken. Het werd een vergrote blikvanger in hun etalage. Een leuk initiatief van een plaatselijke winkelier.

Zestig jaar bevrijding

Op het artikel 'Zestig jaar geleden...' kwamen ook enkele reacties.

Allereerst van de heer J. Hoogendoorn uit Laren. Hij schrijft het volgende:

"Geachte redactie Mededelingenblad,
Als geboren Hardinxvelder heb ik tot juli 1945 aan de Nieuweweg gewoond; tijdens de oorlog werkte ik ter secretarie in Giessendam en bij de distributiedienst. In 1943 ontstonden enkele contacten met verzetsgroepen en in september 1944 werd ik opgenomen in het Strijdend Gedeelte van de Binnenlandse Strijdkrachten (SG-BS), de groep Giessendam o.l.v. Jan van der Giessen uit Buitendams.

De bevrijdingsperiode van 4, 5, 6 en 7 mei 1945 heb ik meegemaakt en zal ik nooit vergeten. Het heeft mij verbaasd dat in uw publicatie 'De 50ste mei' niets is vermeld over de bevrijding van Hardinxveld en Giessendam. In hoofdstuk zeven wordt een verslag gepubliceerd over gebeurtenissen die zich mijns inziens afspeelden in Bleskensgraaf /Molenaarsgraaf. De foto (blz. 30) is echter uit Giessendam voor het gemeentehuis. Een beetje verwarrend, maar in deel 10b van "Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog" van L. de Jong, vond ik het antwoord. Vanaf bladzijde 1330 is beschreven wat er in en rond de "Vesting Holland" is gebeurd. In Giessendam zijn wij gewoon meegedeind met de ontwikkelingen op het hoogste niveau. Ik denk dat alles destijds goed is gegaan doordat de Duitse troepen en de BS op de juiste momenten werden geïnformeerd. Wij behoorden destijds tot het 6e district (o.l.v. Jan Snor of Maarten Schakel, de latere burgemeester van Noordeloos) en de tweede Sectie (Wim de Graaf).

Nog enkele kanttekeningen bij de artikelen over de bevrijding in Giessendam:

Er zijn geen Duitse krijgsgevangenen naar een

weiland aan de Achterdijk gebracht en de voedseldroppings waren uitsluitend vlak bij de grote steden. De verstrekking van Zweeds wittebrood was nog tijdens de bezetting en het werd in de gemeenten gebakken en gedistribueerd".

Tot zover de brief, maar later kregen wij het hele verhaal te horen over de hectische dagen vóór en tijdens de bevrijding zoals de heer Hoogendoorn het heeft meegemaakt. U kunt dit elders in dit blad lezen.

H.A.R.K. foto's

Van Piet van Houwelingen uit Boxtel kregen wij foto's van de organisatie Hulp Actie Rode Kruis, genomen door zijn vader Piet van Houwelingen, in leven rijwielhandelaar te Giessendam. Enkele afbeeldingen zijn hieronder te zien.

Ook waren er foto's bij van diverse schepen gemaakt op scheepswerf "De Merwede", genomen door zijn schoonvader H. de Groot, in leven chef tekenkamer van deze werf. De oude opnames kunnen we vast nog wel eens gebruiken voor een publicatie of artikel over deze scheepswerf.

Zo te zien een gezellige boel.

DE DRIEDAAGSE BEVRIJDING IN GIESSENDAM (5 T/M 7 MEI 1945)

J. Hoogendoorn

Op die stralende zaterdagmorgen van 5 mei 1945 deden al vroeg verschillende geruchten de ronde dat de Duitsers gecapituleerd hadden en wij dus bevrijd waren. Sommigen hadden het via Radio Oranje of andere illegale zenders gehoord, anderen wisten het van bekenden in andere plaatsen, maar bij ons langs de dijk bleef het angstig stil, temeer daar er veel zwaar bewapende Duitse patrouilles op straat waren. Men wilde het per se geloven, het zou toch eindelijk waar moeten zijn, maar waarom hoorden wij niets en zagen wij slechts Duitsers en geen vlaggen die immers al weken klaar lagen om te worden uitgestoken. Er was grote verwarring en een beklemmend gevoel van onzekerheid en teleurstelling. Wat was er aan de hand, moesten wij nog langer wachten?

De leden van het S(trijdend) G(edeelte) van de Binnenlandse Strijdkrachten hadden de opdracht in dit soort situaties thuis te blijven totdat wij bericht kregen naar de ons bekende verzamelplaats te komen. Die middag, rond twee uur, werd ik gewaarschuwd zo opvallend mogelijk naar de Adriana Hoeve van de familie Koorevaar in Binnendams te gaan. In de grote schuur naast de boerderij was een gedeelte van onze wapens verborgen, zoals stenguns, karabijnen, revolvers, handgranaten en wat explosieven.

Onze hele groep voor Giessendam en Giessen-

Oudekerk bestond uit een man of 12 maar op dat moment waren wij daar niet allen aanwezig. Wij hoorden dat er capitulatiebesprekingen waren over de troepen in het nog bezette gebied, maar dat er nog geen duidelijkheid was. Wij moesten daar voorlopig blijven en per se niet de straat op gaan. De wapens hebben wij te voorschijn gehaald en in elkaar gezet en toen was het wachten op nader bericht, dat maar niet kwam. Uiteraard zal er iets meer drukte op het erf zijn geweest dan normaal. Rond een uur of zeven kwam het bericht dat de Duitsers nog niet akkoord gingen. Wij durfden het niet aan om daar allemaal te blijven; enkelen van ons bleven en de overigen moesten ergens in de buurt gaan slapen. Ik ben naar de familie Hijmersma in de "Omgekeerde Wereld" gegaan en ik heb er goed gegeten en lekker geslapen.

Zondagmorgen 6 mei werd ik vroeg gewekt door Hijmersma, die vertelde dat die nacht de boerderij van Koorevaar was overvallen en een aantal mensen waren meegenomen; ik moest zo snel mogelijk naar een adres in Schelluinen gaan. Als 'familielid' kwam ik even langs op een boerderij waar veel Duitsers waren ingekwartierd. Op dat moment wist ik niet wat er zich precies in Giessendam had afgespeeld en ik voelde mij bepaald niet op mijn gemak. Dat gevoel werd nog versterkt doordat een aantal van de daar ingekwartierde Duitsers (Wit-Russen?) nogal nerveus waren en achter de schuur bezig waren op blikjes en lege flessen te schieten. Binnen was het rustiger; een Ober-Feldwebel was er met zijn administratie bezig. Hij maakte een praatje, vroeg waar ik vandaan kwam en wat ik deed; volgens mijn papieren was ik onderwijzer en dat vond hij interessant want hij had ook in het onderwijs gewerkt en hij begon o.a. over studieboeken van de uitgeverij Wolters in Groningen. Ik herinner mij, dat ik het goed benauwd kreeg van het idee dat zijn vriendelijke interesse mij noodlottig

zou kunnen worden en ik heb dat gesprek zo snel en zo goed mogelijk afgebroken. Gelukkig kwam tussen twee en drie uur een koerierster zeggen, dat de situatie was verbeterd en dat ik op het gemeentehuis in Giessendam moest komen.

Van onze groep waren al enkele leden aanwezig die vertelden wat zich in de Adriana Hoeve had afgespeeld. Die avond, rond 10 uur, had een groep Duitsers de boerderij overvallen en doorzocht, waarbij de wapens waren gevonden. Koorevaar en onze mannen waren bedreigd en meegenomen naar hotel De Zwaan. Wij veronderstelden dat de Duitsers moesten zijn ingelicht, want in de buurt was verder niets gebeurd. Later hoorde ik dat er ook een overval was geweest in de boerderij waar onze leiding zat. Een zestal personen was daar vandaan meegenomen. Ik meen, dat dit gebeurde bij boer Leeuwis aan het eind van de Oranjestraat. Alle details weet ik niet meer maar er was grote opluchting dat in elk geval alle meegenomen personen weer thuis waren na een nacht in Hotel De Zwaan te zijn vastgehouden, onder bedreiging en geslagen, maar gelukkig niet ernstig gewond.

Veel tijd om er verder bij stil te staan was er niet; wij wisten inmiddels, dat de Duitsers nu officieel de overgave hadden getekend, maar dat er op veel plaatsen grote onrust was. Wat wij op straat zagen, was ook niet erg geruststellend. Regelmatig kwamen er Duitse patrouilles langs en enkele soldaten liepen uitdagend met onze stenguns. Plotseling kwam er via het torentje een Feldwebel binnen en vroeg ons wie wij waren en wat wij hier deden. Achteraf beschouwd was het een onwezenlijke situatie, wij hadden toch een soort overwinningsgevoel, zo van je maakt ons niets meer en wij zeiden, dat wij van de Binnenlandse Strijdkrachten waren en op verdere instructies wachtten. Hij trok zijn revolver, wij moesten met de handen omhoog tegen de muur gaan staan, hij schreeuwde nog iets maar ging er snel vandoor. Achteraf was het misschien maar goed, dat wij op dat moment niet meer over wapens beschikten, maar er ontstond wel een angstige spanning wat er verder zou gebeuren. Kort

daarna zagen wij hem terugkomen met een aantal zwaar bewapende soldaten, die zich voor en naast het gemeentehuis opstelden.

Op dat moment kwam er een motorrijder aan, die stopte en met de Feldwebel ging praten. De motorrijder en de Feldwebel kwamen naar binnen en de motorrijder bleek een officier te zijn die direct wist te melden dat ook de Duitsers in Holland hadden gecapituleerd. Wij moesten kunnen bewijzen te behoren tot de Binnenlandse Strijdkrachten, want hij wist dat die groepen voor ordehandhaving waren aangesteld. Dit was uiteraard voor ons een geweldige opluchting. Er is toen wel gezegd dat wij tot die ordehandhaving niet in staat waren omdat onze wapens in beslag waren genomen. Enkel van ons konden later de wapens komen halen; daarbij werd de afspraak gemaakt dat wij die nacht ook zouden patrouilleren. Op het moment dat wij een Duitse patrouille hoorden, moesten wij "Oranien" roepen, waarna wij ongehinderd konden doorlopen. Het was een gekke situatie, hoorde je de Duitse laarzen aankomen dan moest je, in plaats van je zo stil mogelijk te houden 'Oranje' roepen en gewoon doorlopen met de nodige spanning of zij het wel goed hadden begrepen. Ondertussen hadden wij onze uniformen, de blauwe overalls, thuis opgehaald. Voor de komende nachten sliepen wij op de zolder boven de raadszaal van het gemeentehuis.

De nacht van 6 op 7 mei verliep rustig. Op die maandagmorgen kwam De Graaf, de commandant van de Sectie waar toe onze groep en die in Hardinxveld behoorde, naar ons toe. Hij wilde naar de Ortskommandant voor het maken van nadere afspraken en ik ging mee als een soort tolk. De Ortskommandant zat ergens vooraan in Buitendams in een groot huis aan de dijk. De wacht bracht ons in de ruime kamer waar een officier achter zijn bureau zat. Toen wij

binnen waren, volgden enkele soldaten die achter ons bij de deur bleven staan. Het was een vreemde en spannende situatie om daar met die Duitse officier te overleggen hoe het nu verder zou gaan. Hij was volledig op de hoogte van zowel wat er zich de laatste dagen ter plaatse had afgespeeld als van de in Wageningen gemaakte afspraken. Eén vraag irriteerde hem enorm, namelijk of hij zich wilde 'overgeven' aan het nieuwe plaatselijke 'gezag'. Hij, die aan het Oostfront had gevochten, dacht er absoluut niet aan om hier opdrachten te accepteren van een handjevol partizanen. Hij wist dat het gezag was overgedragen, dat zijn troepen in de kwartieren (scholen) moesten blijven in afwachting van hun terugtocht naar Duitsland waarbij zij hun wapens voorlopig konden meenemen. Hij stelde de BS verantwoordelijk voor elk incident ten opzichte van zijn troepen. Wij zijn weer vertrokken en op die maandag konden de vlaggen voluit wapperen en begonnen wij met de uitvoering van onze opdracht om een aantal nog aanwezige NSB-ers en verdachte personen te arresteren en naar Gorkum te brengen. Vóór de bevrijding werd vaak gesproken over een "bijltjesdag" en dat moest worden voorkomen. Als verantwoordelijk gezagsdrager was de Heer Hijmersma in het geheim door een commissie van vertrouwensmannen aangewezen tot waarnemend burgemeester en hij was regelmatig op het gemeentehuis aanwezig. Wij waren niet meer bezet maar VRIJ!

Het echte bevrijdingsgevoel ontbrak echter nog, er had geen zichtbare bevrijding plaats gevonden. Wij hadden geen bevrijders juichend kunnen binnenhalen, wij waren als het ware langzaam aan het bijkomen uit een nachtmerrie.

De komst van de eerste Engelse/Canadese soldaten liet nog een paar dagen op zich wachten en toen een enkele tank of jeep zich liet zien, liep het dorp uit. Het was een soort bevestiging, dat wij echt bevrijd waren maar de aanwezigheid van de Duitse troepen bleef daarbij een beklemmende, angstige dreiging. Gelukkig moesten die zich spoedig verplaatsen naar een groot opvanggebied in de buurt van Hoornaar.

Maar als er weer zo'n groep soldaten in volle bewapening langs trok, bleven de meeste mensen maar liever nog even binnen om elke confrontatie te vermijden.

WIE, WAT, WAAR?

Deze foto gaf de heer Drs. J. Hoogendoorn bij zijn verslag over de driedaagse bevrijding van Giessendam elders in dit blad. Het is een opname van de SG-N.B.S. op de trappen van het gemeentehuis in de meidagen van 1945.

Enkele personen zijn bekend, maar er ontbreken nog enkele namen.

Graag reacties naar Mevr. A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, Buitendams 134, 3371 BN Hardinxveld-Giessendam. Tel. 0184-613938

GLORIA

Dit jaar kregen we een verzamelalbum met reclameplaatjes van koffie, thee en cacao.

Het Gloria-album was van Cornelia Janna Zeelen, geboren 2 april 1897 in Giessendam.

De plaatjes dateren van rond de eeuwwisseling en geven een aardig beeld hoe de kinderen in die tijd gekleed waren.

Het sparen van reclameobjecten is van alle tijd. Wie kent niet de beroemde Verkade-albums, de

Piggelmeeboeken, voetbalplaatjes, filmsterren, sigarenbandjes, suikerzakjes, speldjes, lucifermerken, te veel om op te noemen. Alles om de verkoop van de desbetreffende producten te verhogen.

Ook nu in de eenentwintigste eeuw spelen fabrikanten in op de hebzucht van kinderen en volwassenen om hun verzameling compleet te krijgen.

GLORIA-THEE EN KOFFIE
met Cadeaux.

GLORIA-THEE EN KOFFIE
met Cadeaux.

GLORIA-THEE EN KOFFIE
met Cadeaux.

GLORIA-THEE EN KOFFIE
met Cadeaux.

Degene die een 'historische' verzameling heeft van reclamemateriaal en zijn/haar schatten wel

eens aan anderen wilt laten zien, kunnen contact opnemen met de redactie van dit blad.

MARTINUS CASIMIR ADDICKS

Ron van der Heijden

Het is lastig om over geschiedenis te schrijven, praten gaat veel gemakkelijker.

Toen Arnold de Haan me vroeg of ik iets wilde schrijven over Martinus Casimir Addicks, horlogemaker te Hardinxveld, bekwam ik een gevoel van school en verplicht opstellen schrijven.

Eerst iets over mezelf.

Mijn naam is Ron van der Heijden, getrouwd met Monica en trotse vader van Kim en Rick. Een van mijn hobby's is genealogie. Ik verzamel informatie over de families Van der Heijden, Van Etten, Grunwald en Addicks.

Mijn interesse voor de Addicks familie werd gewekt door een verhaal dat bij ons in de familie ging. In de Haagsche toren hingen, volgens de overlevering, klokken die werden gemaakt door de voorvader van mijn oma. Een grotere eer kan je als Hagenees niet ten deel vallen. (let op het verschil, als je geboren bent in Den Haag ben en blijf je een Hagenees, als je er alleen woont ben je Hagenaar).

Ik heb wat onderzoek gedaan en kwam er al gauw achter dat de firma Eijsbouts uit Asten verantwoordelijk is voor die klokken en voor de torenuurwerken. Aangezien deze firma in de jaren vijftig de firma Addicks uit Amsterdam

heeft overgenomen werd de fabel wel verklaard.

Later bleek dat de broer van mijn voorvader de oprichter was van deze firma.

◀ Martinus Casimir Addicks

een man van de tijd.

De Orlosimaaker,
Dat men bereid is, terwijl het tijd is
O mens beschick uw Zielen Staat,
terwijl des leevens uurwerck gaat;
Want als 't gewicht is af geloopen,
van deese korte leevens tijd,
Daar is geen ophaal weer te koopen
Voor kunst noch Geld, noch Achtbaarheid.

Duitse voorvaders

Mijn oudste Addicks tot nu toe is Oltman Addicks, wonende in Oldenbrok, in het Hertogdom Oldenburg. Oldenburg ligt in Duitsland, op de hoogte van de provincie Groningen.

Duitsland was een bondgenootschap van vele, meestal relatief kleine staatjes met een rijke elite en veel arme mensen.

Voor de boeren (en pachters) leden onder de zware en dikwijls, in hun ogen, willekeurige belastingen die nodig waren om de hofhoudingen van de adel en hun legers (er was regelmatig oorlog) te bekostigen. Het waren vooral de zonen van de mensen uit de kleinere stadjes en dorpen die gerekruteerd werden voor de frontlinies. Veel zonen trokken weg waaronder de zoon van Oltman, namelijk Johan Christoffer, geboren in 1754.

Van Duitsland naar Nederland

Over Johan Christoffer is nog weinig bekend. Verder onderzoek in het Amsterdamse archief moet hem verder inkleuren. Johan trouwt op 10 juni 1790 met Johanna Gudde in Amsterdam.

"De Heer Mr. N. Sea commissaris compareerden Johan Christoffer Addicks van Oldenbroek, het Hertogdom Oldenburg, Luthers, oud 36 in de Boomstraat agte Noordermarkt gaat tr .met consent van zijn vader Oltman Addicks, won te Oldenbroek Johanna Gudde van Amsterdam, Luthers, wed. van Jacob Verdonk. "

Zij krijgen twee dochters en twee zonen, die in Amsterdam worden geboren en in de Evangelisch-Lutherse kerk worden gedoopt.

Oltman Nicolaas Addicks.

Een van de zonen, Oltman Nicolaas, wordt geboren op 25-04-1791 en wordt opgeleid tot uurwerkmaker.

Hij trouwt op 04-08-1819 in Arnhem met Anna Wendalina van der Horst, geboren 05-12-1799 te Arnhem.

Oltman Nicolaas is een kundige horlogemaker. In de kamer van de burgemeester van Doesburg staat volgens de archivaris van die gemeente, een klok die van de hand is van Oltman. Hij leidt twee zonen, Johannes Hermanus en Martinus Casimir, op tot uurwerkmaker. Johannes Hermanus wordt op latere leeftijd de stadsuurwerkmaker van Amsterdam.

Het schijnt dat Johannes Hermanus en Martinus Casimir nog enige tijd hebben samengewerkt. Er ontstaat echter een verschil van mening over patenten en hun wegen scheiden zich.

Uurwerkmaker

Het vak van uurwerkmaker/hersteller werd vaak van vader op zoon doorgegeven. De jonge Addicksen kregen van hun vader al de nodige opleiding maar gingen bij andere meesters in de leer om zich verder te bekwamen. Als je op internet uurwerkmaker ingeeft, komen er duizenden treffers waarbij het vooral opvalt dat uurwerkmakers ook zilver- en goudsmiden, opticiëns en instrumentenmakers waren.

De hoofdpersoon van dit artikel weet zelfs De Nieuwe Merwebode, 6e jaargang, 1 januari 1892 te halen met een uitvinding:

"Plaatselijk Nieuws.

Hardinxveld, 31 dec

De Heer M.C.Addicks, horlogemaker alhier, die op het gebied werktuigkunde reeds meer van zich deed spreken, heeft thans een electrisch slot uitgevonden; met behulp hiervan opent zich niet alleen iedere deur zonder geruisch en zonder behulpzame hand, maar ook is 't voor ieder totaal onmogelijk, een deur waarop dit slot is toegepast, tegen den wil te openen. Een uitstekend middel tegen dieven of andere onwelkome bezoekers dus."

Martinus Casimir Addicks in Hardinxveld

Wij zijn nu aangekomen in uw mooie dorp.

Martinus Casimir is op 05-09-1826 geboren te Arnhem.

Uit de huwelijksbijlagen blijkt dat de minister van staat,

de commissaris der koning van de provincie Gelderland, verklaart dat Martinus Casimir Addicks, geboren op 05-09-1826 te Arnhem, van beroep horlogemakersknecht, zoon van Oltman Nicolaas en Anna Wendalina van der Horst, beiden wonende te Doesborgh, voor de militaire milite is ingeschreven, dat hij op het trekkingsnummer 69 is ingelijfd bij de Regiment Infanterie, over de tijd van 5 jaren hebbende gediend, behoorlijk uit de dienst ontslagen is.

Het is onduidelijk waarom Martinus in Hardinxveld komt.

Martinus heeft de klok van de hervormde kerk in onderhoud gehad. Mogelijk heeft hij na zijn militaire diensttijd de klok in onderhoud gekregen en heeft hij tijdens deze werkzaamheden zijn vrouw leren kennen. Verder onderzoek in het kerkarchief kan dit bevestigen.

Zijn vrouw Lena Gozerina van Gelder is geboren in Hardinxveld op 30-04-1823.

De trouwerij vindt plaats in Hardinxveld op 13-05-1851.

Het gezin Addicks.

Martinus woont in het pand Peulenstraat 230, in de oude kern van Neder-Hardinxveld, vlak bij de kerk. Het gaat hier om een woonhuis met winkel en werkplaats.

Tijdens het huwelijk worden de volgende kinderen geboren

Anna Geertruida 19-07-1851, Arie Nicolaas 12-06-1853, Arie Teunis

03-02-1856, Anna Hendrika 06-11-1858, Louisa Johanna 31-05-1861 en

Lena Hendrika 03-06-1864.

Martinus houdt de familietraditie hoog en leidt zijn zoon Arie Nicolaas op tot horlogemaker.

Arie Nicolaas overlijdt echter als machinist in 1899 als gastarbeider in Transvaal, wanneer een boom op hem terechtkomt.

Dochter Lena Hendrika trouwt met horlogemaker Willem Hoogendijk en zij beginnen aan de Noordendijk 11 in Dordrecht een horlogewinkel.

Martinus is een felle socialist. Met koninklijke feestdagen wordt de straat versierd met oranje en rood- wit-blauwe slingers. Martinus hangt als reactie voor al dat oranje, rode lampionnen in de etalage.

Lena Gozerina van Gelder overlijdt te Hardinxveld op 30-04-1893.

Martinus overlijdt in 1916, des vrijdags, 22 december, des namiddags ten drie ure in deze gemeente, oud negentig jaren, van beroep horlogemaker, geboren te Arnhem, wonende te Hardinxveld, weduwnaar van Lena Gozerina van Gelder, zoon van Oltman Nicolaas Addicks en Anna Wendelina van der Horst, beiden overleden.

Erfenis.

Toen Martinus overleed was de familie ervan overtuigd dat er geld nagelaten moest zijn. Dit geld werd echter niet gevonden.

De huishoudster Adriana Stelaar leefde op vrouwelijke voet met Martinus. Door de familie werd aangenomen dat zij moest weten waar het geld was. Aangezien zij dit altijd heeft ont-

kend, ontstond er in de familie het idee dat zij het geld misschien verduisterd had.

Generaties later, toen alle materiële zaken waren verdeeld over de familie, is het bureau van Martinus bij iemand uit de familie terechtgekomen.

Als tijdens het afstoffen een bepaald deel van het bureau wordt aangeraakt, schiet een verborgen lade tevoorschijn met daarin allerlei effecten, obligaties en inmiddels vervallen, waardeloos geld. De erfenis was terecht.

Martinus heeft bij zijn overlijden testamentair een legaat nagelaten aan Adriana Stelaart indien zij bij zijn overlijden nog bij hem in dienst zou zijn, de som van tweehonderdvijftig gulden gereed geld, uitterkeren binnen drie maanden na zijn overlijden, vrij van successie en kosten.

IJclub.

Ik ben in het bezit gekomen van een medaille die werd uitgereikt aan de oud-voorzitter en erelid M.C. Addicks van de ijclub Hardinxveld-Giessendam.

Er staat ook een datum op, namelijk 5 januari 1893 - 17 december 1907. Ik veronderstel dat Martinus in die periode voorzitter is geweest. Ik hoop de komende tijd wat meer over zijn voorzitterschap te horen

De Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam heeft een brillenkoker in bezit met daarop gedrukt:

M.C. Addicks, Hardinxveld met daarin een bril. Deze bril lijkt erg op de bril die Martinus draagt op diverse foto's.

Ik ben al enkele jaren met uw historische vereniging en met name Arnold de Haan, in onderhandeling om de brillenkoker met bril te bemachtigen.

Leden van de Historische Vereniging, u kunt gerust zijn, uw voorzitter let erg goed op uw lokale erfgoed en tot op heden ben ik niet in mijn missie geslaagd.

Met dank aan

Dhr. M.J.A. de Haan

Dhr. D.J. de Jong

Mw. Swaan-Addicks

Mw. Wortel-de Jong

Eventuele aanvullingen of nieuwe verhalen zijn altijd welkom;

mail naar ronenmona@wanadoo.nl

GENEALOGIE

A. Koorevaar

Stichting Genealogie Nederland

Een waarschuwing!

Een mooie naam voor iets wat niet waar wordt gemaakt door datgene wat men aanbiedt. Zo heb ik in het familieblad 'Groeneveld Nieuws' gelezen, dat er weer brieven zijn bezorgd bij veel mensen. Enkele jaren geleden heb ik in dit blad een aantal keren gewaarschuwd voor dit soort aanbiedingen. Werkte men eerst onder de naam Louter's Antiquariaat boekhandel en later onder de naam 'de Heraut', nu dus onder een naam die doet vermoeden dat het wat meer serieus is. Zo zijn er brieven in omloop

van de volgende families: Vogel, Groeneveld, De Boon en Koorevaar.

Gaat u op de aanbieding in, dan moet u wel eerst 50 euro betalen en maar afwachten wat u ontvangt. Dit is zonde van uw geld, u kunt beter zelf in een archief gaan zoeken of bij een historische vereniging aankloppen.

Archieven

De gemeente Hardinxveld-Giessendam heeft een dienstverleningsovereenkomst met Dordrecht afgesloten voor de zorg van oude archieven.

In het Stadsarchief Dordrecht bevinden zich de volgende archieven:

- 632 Oud-rechterlijke archieven van Hardinxveld, 1599-1811
- 633 Registers van eigendomsovergang van Hardinxveld, 1812-1950
- 634 Doop-, trouw- en begraafboeken van Hardinxveld, 1638-1812
- 635 Weeskamer te Hardinxveld, 1616-1806
- 636 Ontvangers van de gemene middelen van Hardinxveld, 1782-1784
- 637 Gaardersarchief van Hardinxveld, 1695-1805
- 638 Notariële archieven van Hardinxveld, 1677-1811
- 639 Burgerlijke stand en bevolking van Hardinxveld, 1812-1950
- 640 Oud-rechterlijke archieven van Giessendam, 1650-1811
- 641 Weeskamer te Giessendam, 1695-1807
- 642 Notariële archieven van Giessendam, 1801-1915
- 643 Burgerlijke stand en bevolking van Giessendam, 1812-1950
- 644 Doop-, trouw- en begraafboeken van Giessendam, 1692-1811
- 645 Gaardersarchief van Giessendam, 1739-1811
- 646 Registers van eigendomsovergang van Giessendam, 1811-1832
- 647 Archief van de gemeente Giessendam, 1470-1980
- 648 Archief van de gemeente Hardinxveld, 1283-1980

Als men zich wil verdiepen in de geschiedenis van Hardinxveld en/of Giessendam, dan is het mogelijk om in het Stadsarchief de genummerde stukken in te zien.

Computer

Het Historisch Informatie Centrum op Buitendams 4, is iedere zaterdagmorgen van 10.00 tot 12.00 uur geopend.

U vindt daar naast de nodige publicaties, fotoboeken en mappen sinds kort ook een computer met veel genealogische gegevens en de Burgerlijke Stand van Hardinxveld-Giessendam.

De komende maanden wordt dit verder uitgebreid.

De families De Ruiter en Kamsteeg zijn al ingevoerd en nu is Leo Rietveld bezig met de familie Dubbeldam.

Oproepen

Omdat meerdere mensen op zoek zijn naar genealogische gegevens over dezelfde familie, doen wij een oproep om, als u met een van de onderstaande families bezig bent, contact met ons op te nemen, zodat wij het zoekwerk kunnen coördineren.

Het betreft de namen Vogel, De Graaf, Swets, Versteeg, Hoekwater, Sterrenburg, Van der Plas, Muilwijk, De Leeuwerk, Dubbeldam, Koelewijn en Van der Hoff.

Kwartierstaat Dankers

Van Conny Sluimer-de Groot, secretaris van de genealogische vereniging De Stamboom, ontvangen wij de volgende aanvullingen voor de kwartierstaat Dankers die in het voorjaarsnummer 2005 is afgedrukt.

Marigje (nr.7) is overleden op 3 april 1897 volgens aktenr.26

Klaas Dirksz Sluimer (28) is overleden te Hardinxveld op 1 december 1853 in huis nummer 362 volgens aktenr. 87, zoon van Dirk Pieterse Sluymmer en Lijntje Kroon.

Marigje Teunisd. van Houweligen (29) is gedoopt te Hardinxveld op 25 oktober 1767, dochter van Teunis (van) Houweling(en) en Clasina (CLAASJE) Steenhoek. Marigje is overleden te Hardinxveld op 18 november 1853 in huis nummer 362 volgens aktenr. 81

Dirk Pieterse Sluymmer is gedoopt te Lekkerkerk op 8 augustus 1721, zoon van Pieter Claasse Sluymmer en Willempje Dirkse. Hij is getrouwd (2) te Hardinxveld op 19 juni 1761 met Leijntje Kroon, gedoopt te Hardinxveld op 5 oktober 1731, dochter van Cornelis Stoffelsz Kroon en Bastiaantje Teunisd Wervenbos, weduwe van Klaas aan de Wiel.

Dirk is de 5^e generatie bij mij bekend, de familie Sluymmer is reeds tot ca. 1560 terug te vinden in Lekkerkerk, het 83^e Weer van Lekkerkerk wordt ook het Sluymersweer genoemd.

Kwartierstaat J. C. Verdonk

Jan Verdonk is in het voorjaar van 2005 overleden. In 'Den Bout', waar ik met hem ben opgegroeid, zijn vooral de oorlogsjaren mij bij gebleven. Nu ik de laatste jaren met het gene-

alogisch onderzoek bezig ben, vind ik dan ook dat Jan Verdonk in de reeks **kwartierstaten** die wij in elk mededelingenblad publiceren niet mag ontbreken.

Kwartierstaat J.C. Verdonk

Generatie I

1. Jan Cornelis Verdonk [34], geb. Hardinxveld 13.2.1931, Musicus, overl. Hardinxveld-Giessendam 17.3.2005

Generatie II

2. Adrianus Verdonk [4], geb. Hardinxveld 29.2.1908, Metselaar, overl. 8.9.1986, begr. Boven-Hardinxveld, tr. [3] ca. 1930
3. Cornelia Johanna van 't Verlaat [5], geb. Hardinxveld 9.1.1910, overl. 1.1999, begr. Boven-Hardinxveld.

Generatie III

4. Jan Cornelis Verdonk [6], geb. Gorinchem 22.12.1882, Timmerman, overl. 22.10.1959, begr. Gorinchem, tr. [4] 1.2.1907
5. Gijsbertha Holleman [7], geb. Hardinxveld 29.10.1887, overl. ca. 1984, begr. Gorinchem.
6. Gerit van 't Verlaat [8], geb. Hardinxveld 23.4.1872, Griendwerker, overl. 28.12.1944, begr. Boven-Hardinxveld, tr. [5] Boven-Hardinxveld 27.4.1907
7. Pieterella den Breejen [9], geb. Hardinxveld 6.10.1872, overl. 14.6.1953, begr. Dordrecht.

Generatie IV

8. Adrianus Verdonk [10], geb. Gorinchem 28.12.1836, Zalmvisser, overl. 27.4.1903, begr. Gorinchem, tr. [6] Gorinchem 14.1.1860
9. Pieterella de Groot [11], geb. Neder-Hemert 4.2.1838, overl. 24.7.1913, begr. Gorinchem.
10. Pieter Adrianus Holleman [12], geb. Hardinxveld 23.10.1848, Schipper, overl. ca. 1941, begr. Boven-Hardinxveld, tr. [7] 7.10.1871
11. Adriana Muilwijk [13], geb. Hardinxveld 1.10.1848, overl. ca. 1930, begr. Boven-Hardinxveld.
12. Jan van 't Verlaat [14], geb. Giessendam 23.3.1833, Griendbewerker, overl. 18.2.1900, begr. Hardinxveld, tr. [8] ca. 1865
13. Cornelia van Wijngaarden [15], geb. Hardinxveld 14.2.1836, Ziekenverzorger, overl. 4.4.1906.
14. Louwrens den Breejen [16], geb. Boven-Hardinxveld 16.12.1833, Schipper, overl. Boven-Hardinxveld 20.12.1909, tr. [9] Boven-Hardinxveld 21.8.1868
15. Johanna Vermeulen [17], geb. Horssen (Gld.) 22.9.1836, overl. 10.1923, begr. Boven-Hardinxveld.

Generatie V

16. Stuk gelopen relatie [18], tr. [10]
17. Maria Verdonk [19], geb. Gorinchem 14.1.1815, Visverkoopster, overl. Gorinchem 9.11.1885.
Maria trouwt op 11 oktober 1839 met Johannes Reijnders. Uit een stuk gelopen relatie van voor dit huwelijk, werd zoon Adrianus geboren. Hij werd in het bevolkingsregister ingeschreven onder de naam Verdonk.
18. Pieter de Groot [20], geb. 7.3.1807, Timmerman/Aannemer, overl. 27.12.1896, tr. [11] Aalst 25.6.1835
19. Wilhelmina Laurina Hasselman [21], geb. Aalst 14.3.1803, Winkelierster, overl. Gorinchem 7.1.1858.
20. Kors Holleman [22], geb. Hardinxveld 21.10.1820, Griendbaas, overl. Herwen en Aerdt (Gld.) 24.11.1885, tr. [12] Hardinxveld 4.12.1841
21. Jochemina Versloot [23], geb. Hardinxveld 3.1.1819, overl. 14.4.1907.
22. Arie Muilwijk [24], geb. Boven-Hardinxveld 2.2.1823, Schipper, tr. [13] 11.1.1848 - 1 -
23. Elisabeth van der Mijl [25], geb. Arkel ca. 1826.
24. Christoffel van 't Verlaat [26], geb. Giessendam 29.6.1800, overl. 3.2.1872, tr. [14] ca. 1824
25. Elisabeth de Boon [27], geb. ca. 1797, overl. 1.5.1865.
26. [28], geb. ca. 1804, tr. [15]
27. Cornelia van Wijngaarden [29], geb. ca. 1804, overl. ca. 1881.
28. Cornelis den Breejen [30], geb. Boven-Hardinxveld 25.12.1793, Schipper, overl. 1.8.1879, begr. Boven-Hardinxveld, tr. [16] Boven-Hardinxveld 8.4.1820
29. Pieterella van den Bout [31], geb. Boven-Hardinxveld 7.3.1796, overl. 1.12.1878.
30. Martinus Vermeulen [32], geb. Wadenoijen 6.11.1797, Dienstknacht (koetsier), overl. Horssen (Gld.) 23.9.1851, tr. [17] Horssen (Gld.) 18.5.1829
31. Aaltje Budding [33], geb. Opheusden 26.2.1805, overl. 27.3.1879.

DE EERSTE DREEF

A. Tromp

Bij het zoeken in onze archieven, maar ook in persoonlijke stukken van Mevr. Tromp die ik heb mogen inzien, kom ik steeds meer tot de ontdekking wat haar man voor onze Historische Vereniging heeft betekend. Zo kwam ik onderstaand stukje tegen uit 1983.

Met de kop in de rietkraag gedoken, aan de oever van de Merwede, ligt de drijverschuit van Teun de Bolkaas, stil en vredig op deze voorjaarsavond.

Aan de heel strenge winter, die maanden had aangehouden, was een einde gekomen en Teun voelde de deining van zijn schuit als een vreugderilling door zijn lichaam gaan en wiegelde zachtjes mede.

De gehele winter had hij met zijn drijverschuit, die tevens zijn woning was, in de Zevenhuizensloot gelegen, buitendijks. Men had hem ter bescherming voor het eventuele kruien van het ijs, met vereende krachten vanaf de Rokerij naar deze sloot gebracht, gelegen tussen de dijk en de griend van de Koffiepolder. Daar had hij beschutting gevonden voor de hevige kou, de noordelijke en oostelijke winden.

Met zijn avapeurtje, hout uit de griend, wat tarwebroden en speklappen in de pan, had hij deze winter doorstaan. 's Nachts opgerold onder dekens en zakken, in het piekje van de huik, werd hij 's morgens wakker gemaakt door de schooljeugd, die met klepperende klompen op weg was naar school doch halt hield bij zijn

schuit, tot hij zijn ongeschoren en door rook zwart geworden kop vanuit de huik vertoonde, waarna de jongens met veel kabaal hun weg vervolgden.

Onder de mensen kwam Teun niet veel, zijn drijverschuit, een product van de gebroeders Van der Hoff in den Bout, de rivier en de vis, dat was immers zijn lust en leven.

Wat was hij blij, dat zijn schuit weer in het open water van de Merwede terecht kon en hoe had hij aan de riemen getrokken om zijn sierlijke schuit snelheid te geven, nu alles weer in zijn element was.

En nu?.. Hij lag gereed voor de eerste dreef naar de zalm van het jaar. Hij schuurde zijn achterste maar eens over de dogt en dacht aan de parelmoeren schubben der zalmen, nam het pakje Swets pruimtabak en deed een pluk achter zijn kiezen en dacht aan de eens gevangen zalmen. Maar ook zag hij voor zich de zalmen die door zijn onoplettendheid en domme zetten aan hem waren ontsnapt.

Hij kende ze, zijn zalmpjes, hij wist dat bij snelle stroming zijn netten diep moesten afdrijven, maar ook wist hij dat bij kentering van de getijden de zalm aan de oppervlakte hun weg vervolgden zodat bij een rimpelloze doormaan verlichte rivier de glimmende ruggen een bedwelmend schoon aanzicht gaven. Wat haalde hij ze gaarne levend binnenboord, levend in de beun en levend op de zalmmarkt afgeleverd. Krimpzalm werden ze dan genoemd, aangezien het bloed niet gestold was en men prachtig blank vlees kon aanschouwen. Er kwamen ook dode zalmen binnen, die waren verdronken omdat de mazen van het net hun kieuwen openhielden. Door het gestolde bloed werd het vlees bruin van kleur en geschikt voor de alom bekende gerookte zalm.

Teun dacht aan de spanning op de zalmmarkt. Hij hoorde de bel wanneer de afslag nabij de Drie Snoeken een aanvang nam en de aangevoerde zalmen naast elkaar werden gelegd voor de opkoper, ter keuring en voor de bepaling van de prijs. Hij dacht ook aan de aanvoer bij het veer, de opstapeling der manden, de bebaarde afslager, aan de nachten vol teleurstellingen, omdat gevist werd zonder een

AVAPEUR

schub in zijn schuit te krijgen. Maar ook aan de vreugde wanneer de beun van zijn schuit gevuld was met de zo zeer begeerde zalmen, zodat met de opbrengst daarvan weer een knot sajiet voor het stoppen van zijn door Janemui gebreide kousen, een lap manchester of een baaien hemd kon worden gekocht.

Wonderlijk toch, enige weken geleden kon hij vanaf de Hardinxveldse dijk over de bevroren rivier naar het Meusekeland (Werkendam) lopen, maar bij het invallen van de dooi waren spoedig de ijsbrekers 'Jan Blanken' en de 'Siberië' verschenen om de vaste ijsmassa te breken en het kruien van het dooiende ijs te voorkomen.

Met volle kracht stortten deze zich in de ijsmassa om met hevig gekraak het ijs te breken en de schotsen te verwerken om met eb afgevoerd te worden naar open zee.

Rechts: (Zoon) R. van den Bout

Links: P.C. Swets, Kon. Wilhelminastraat 156

Rechter zalm 30 pond, linker zalm 32 pond, gevangen met drijverschuif in de Beneden-Merwede.

Foto gemaakt in 1943 achter het huis van R. van den Bout.

Nu ligt hij weer te wachten op het keren van het getij. Om bij stilstand van het water de netten uit te vieren voor de vangst van een zalmpje.

Luid kwakend vliegen een paar wilde eenden op die scherend de Biesbosch intuïmelen, terwijl een meerkoet driftig rennend van schrik het water inplonst.

Dan ziet hij dat het water tot stilstand is gekomen. Zijn ogen gaan over de vers getaande netten. Zo ziet hij reeds in gedachten het garen met zilverig slijm der zalm bedekt. Wat heeft hij er zin in!

Bij al zijn overpeinzingen lag zijn maat, de 'Rooie Toon' een uiltje te knappen onder de huik.

Doch nu kwam er werk aan de winkel en ook Toon komt tevoorschijn om gezamenlijk op hoop van zegen het zeventig meter lange net uit te vieren. Met een verse pruim achter de kiezen wordt het zwaard in de juiste stand gebracht en roeien ze de netten uit. Tientallen kurken drijven thans op het water, met slierten en bochten, het want met lood verzwaard, recht naar beneden. Hij kent de rivier, hij weet waar ondiepten zich bevinden en waar uitsteeksels van bomen zich boven de bodem verheffen. De volle maan gooit zijn schone licht uit op het rimpelloze water waar ook de flonkerende sterren zich in weerspiegelen.

Hij ziet hoe enkele zalmen zich aan de oppervlakte bevinden, alsof zij door de kentering van het tij in twijfel zijn gebracht. Een dartele vis springt ver boven water uit en plonst weer recht het water in waar hij thuis hoort. Langzaam drijven zij door slierten nevel, soms gestoord door het bassig geroep der roerdomp. Dit alles maakt hen stil en met de hand aan de reep van het net drijven zij in spanning voort.

Dan plotseling.. ja hij herkent het, er tracht zich een zalm te ontworstelen aan het netwerk dat hem tegenhoudt. Beide mannen veren op met een rilling door hun gehele lichaam, elke zenuw gespannen. Zij halen het net scheeps, de zalmpik bij de hand en dan... een zilveren schim verheft zich boven het water en tracht te ontkomen aan de versperring. Het lukt hem niet en met vaste hand wordt de vermoeide vis

binnenscheeps gehaald waar hij op de buikdenning neerploft. Dan, o wonder, van deze eerste dreef wordt deze twintigponder levend gedeponeerd in de beun en zo wordt hen daarmee een goede prijs beloofd.

Met het zeil aan de mast en de fok gehesen, varen zij later naar de reeds eeuwen bestaande markt, waar meerdere vissers en kopers aanwezig waren. De vangsten werden beoordeeld op gewicht en kwaliteit. Tot Teun zijn doeken beursje, verborgen onder zijn bombazijnen klebroek, tevoorschijn kon halen en de

opbrengst van deze rooie vangst kon opbergen voor een korte tijd. Want nu kon hij de bakker, slager en de grutter betalen, die hem in de afgelopen winter op de pof van al het nodige hadden voorzien.

Janemui kon weer de sokken en wanten stoppen en hij was weer een vrij man, vrij van schuld en vrij om vijf sigaren voor een dubbeltje op de buurt te halen. Om straks bij zijn peurtje de netten te boeten, onder het genot van een rokertje gekocht van zijn eerste vangst.

„BURGEMEESTER DE BOER-STICHTING”

T E H U I S

VOOR BEJAARDEN

STICHTING VAN DE GEMEENTE HARDINXVELD

KONINGIN WILHELMINALAAN 39 - TELEFOON 89 BOVEN-HARDINXVELD

Het Tehuis is gelegen aan de Koningin Wilhelminalaan te Boven-Hardinxveld op pl.m. vijf minuten afstand van de halte van de autobusdienst Rotterdam-Gorinchem van de „Twee Provinciën”. De kamers, welke gelegen zijn op het zuiden en alle een balkon hebben, zien uit op de mooi aangelegde tuin. Het huis is gesticht met het doel, om aan bejaarden uit de gemeente en, bij plaatsruimte, ook voor bejaarden daarbuiten, een aangename en rustige oude dag te bezorgen. Het streven is, dat de sfeer van het gezinsleven zoveel mogelijk bewaard blijft, al zal dit door het grote aantal gezinsleden aan enige regels zijn gebonden, welke men in dit prospectus aantrest.

"BURGEMEESTER DE BOER-STICHTING"

Tehuis voor ouden van dagen

Teun Sluimer

Het was 7 juni 1952: de minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting, Mr. Dr. J. In 'tVeld, opent het Tehuis voor ouden van dagen de "Burgemeester De Boer-Stichting".

Nadat de raad van de gemeente Hardinxveld unaniem had besloten dat er behoefte was aan een tehuis voor ouden van dagen werd met subsidie van de overheid begonnen aan de bouw. Op het "schapenweitje" dat voor fl.1,- per vierkante meter van de familie Stasse werd gekocht, werd voor minder dan fl.160.000,- de Burgemeester De Boer-Stichting gebouwd.

De notulen van de vergaderingen van het stichtingsbestuur geven een aardig beeld van de sfeer waarin de bouw en de opening tot stand kwamen.

Uit de oprichtingsvergadering van het stichtingsbestuur van 15 februari 1950:

'Herhaaldelijk worden ouden van dagen van Hardinxveld naar elders verplaatst. Dit "verplaatsen van oude bomen" heeft grote bezwaren van ethische en sociale aard. Veel gunstiger zou het zijn, indien de ouden van dagen in de gelegenheid werden gesteld een aangename levensavond te hebben in de gemeente waar zij thuishoren. Daarbij komt in deze tijd van woningnood nog een bijzondere omstandigheid (). Ook een tehuis van ouden van dagen heeft hierbij betekenis, immers, wanneer daarin geheel vrijwillig oudjes worden opgenomen, betekent dit vrijkomen van woningen voor jongeren.'

Een duidelijke doelstelling, waarbij het mes aan twee kanten snijdt.

De voorzitter, burgemeester De Boer, prijst ook de familie Stasse waarvan de bouwkaaf is gekocht.

'Met grote voldoening memoreert spreker, hoe de familie Stasse zich bereid toonde dit perceel voor een prijs van f.1,- per vierkante meter aan de gemeente over te dragen. De verkopers hebben door het vragen van deze prijs, een daad van burgerzin getoond.'

De samenstelling van het stichtingsbestuur werd in een kennismakingsbijeenkomst met het

eerste directie-echtpaar, de heer en mevrouw Joolen, duidelijk uit de doeken gedaan:

'...dat in het stichtingsbestuur alle belangrijke in de gemeente levende politieke en religieuze stromingen vertegenwoordigd zijn. De directie van het huis zal de gave moeten hebben om te gaan met "vogels van diverse pluimage". Het zal niet zo mogen zijn, dat een bepaalde politieke partij of kerk een zeker geestelijk stempel zet op de inrichting.'

In diezelfde vergadering komt de salariëring van het echtpaar Joolen aan de orde:

De voorzitter deelt mede dat het (jaar)salaris zal bedragen fl.4500,- tot fl.5000,- De aftrek voor kost, vrij wonen, vuur en licht zal ongeveer fl.2000,- bedragen.

Geen extreem hoge salarissen in de zorg in 1950.

Het bestuur liet zich door fotograaf Scheermeijer vereeuwigen.

Het bestuur had in 1952 een wat andere status dan de raad van toezicht in 2005; nu een raad

ook het tehuis in Sliedrecht vrij oud is, ging men toen van de veronderstelling uit, dat het ook daar wel somber zou zijn. De werkelijkheid blijkt met deze verwachting echter volkomen in strijd. Burgemeester en wethouders zijn enthousiast over hetgeen zij in Sliedrecht azen en hoorden.

Spreeker en later ook de heer Maaskamp delen daarop tal van bijzonderheden over de bestuursvorm, inrichting en inwendige dienst van het tehuis in Sliedrecht mede.

Speciaal de personeelsformatie blijkt veel te verschillen van die, welke men zich te Hardinxveld had gedacht. Aan het hoofd der inrichting staat een echtpaar, dat officieel binnenhoofd en binnenhoofdes, doch door de verpleegden mijnheer en mevrouw wordt genoemd. Mevrouw is belast met de totale leiding, ook in de keuken en bemoeit zich zeer intensief met alle werkzaamheden, terwijl mijnheer de centrale verwarming verzorgt en diverse andere voorkomende werkzaamheden verricht. Samen genieten zij een salaris van f 2000,- + kost en inwoning, terwijl de belasting voor rekening der inrichting is. Burgemeester en wethouders zijn tot de overtuiging gekomen dat het veel beter en goedkoper zal zijn, de leiding aan een dergelijk echtpaar op te dragen dan ^{aan} een directie, die de dinge is en slechts opdrachten geeft. Het verdere personeel bestaat uit een niet-gediplomeerde verpleeghulp, die mevrouw in de keuken helpt, de zieken verzorgt en voor het baden zorgt en 3 dienstmeisjes, waarvan 2 finkers. Verder personeel is niet aanwezig. De totale salariskosten bedragen f 5420,-, waarbij nog moeten worden geteld de sociale lasten en de belasting voor de directie op de verpleeghulp.

Ook de post voeding vertoont een belangrijke afwijking van de Hardinxveldse framing ad f 18000,-. Voor deze post heeft men in Sliedrecht f 12000,- d f 13000,- nodig.

Het blijkt derhalve op grond van de ervaring in Sliedrecht

Samenvatting

Samenvatting zijn: de heren H. de Boer, burgemeester, tevens voorzitter
het stichtingsbestuur; G. de Jong, wethouder; G. J.
Wooze, wethouder; F. Fennema, gemeentearchitect
de dames: L. Jorgensen, voorz.; H. Stout-Nogel,
de heren M. Stout en J. H. Strenburg, allen
leden van het stichtingsbestuur;
de heer en mevrouw van Tolbe, directeur van
het tehuis;
de heer J. H. Haerman, voorlopig secretaris van
het stichtingsbestuur.

Opening

De voorzitter opent de vergadering en rekent uit, dat het de
eerste maal is, dat men in het tehuis bijeen komt. Spr.
hoopt, dat men met dezelfde voortvarendheid en in goede
harmonie zal blijven samenwerken in het belang van de
ouders.

Officiële opening.

De voorzitter deelt mede, dat de minister van wederopbouw en
volkshuisvesting, mr. dr. J. in 't Veld, heeft toegeregt het
gebouw te zullen openen op zaterdag 7 Juni 1952, om
15 uur. Spr. verheugt zich over deze geste van de minister.
Voorts wordt uitvoerig gesproken over de regeling van
de opening. Een lijst met genodigden wordt opgesteld.
Des avonds zal het gebouw voor het publiek te berispen
zijn.

Leverantie levensmiddelen.

Na ampel bespreking wordt besloten per advertentie de
gepadigden uit te nodigen prijsopgaven in te dienen
voor de leverantie van levensmiddelen.

Personeel.

Besloten wordt als assistenten in de huishouding aan te
stellen:

Koninklijke Klop tegen een beloning van f. 60,- per maand + kost en

van toezicht die op afstand adviseert en controleert, toen een bestuur dat zich met alles en nog wat bemoeide, wat uit het volgende citaat blijkt:

'Besloten wordt tot aanschaffing van een tafel en 10 stoelen voor de regentenkamer en daartoe prijs op te vragen bij de heer H. de Kreij te Amsterdam.'

De pensionprijs lag in die jaren aanzienlijk lager dan nu. Verschillende tarieven voor een scala van zorgsoorten. Het prijskaartje dat nu in 2005 wordt gehandhaafd, bestond toen nog niet, wat blijkt uit het volgende citaat uit de notulen:

'Besproken worden de opgestelde exploitatiebegrotingen. Op basis van de thans beschikbare gegevens betreffende de stichtingskosten is de verpleegprijs per persoon per maand berekend op fl.115, -'

Een excursie naar Sliedrecht leverde waardevolle informatie over "Het rusthuis aldaar".

'Het college was aanvankelijk diep teleurgesteld, omdat men ver had gezocht, wat nu dichtbij te zien bleek. Destijds had men oudeliedentehuizen bezocht in Rotterdam, Gouda en Schoonhoven. Het tehuis in Schoonhoven, dat reeds oud is, maakte een sombere indruk. Aangezien het tehuis in Sliedrecht ook vrij oud is, ging men toen van de veronderstelling uit, dat het ook daar wel somber zou zijn. De werkelijkheid blijkt met deze verwachting echter volkomen in strijd. Burgemeester en wethouders zijn enthousiast over wat zij in Sliedrecht zagen en hoorden.'

Het is heden ten dage geen uitzondering meer dat de notulen al tijdens een vergadering op de laptop worden vastgelegd en daarna aan de raad van toezicht worden geë-mailed. In 1952 werd de verslaglegging nog met de hand geschreven in het notulenboek. Prachtige handschriften en zorgvuldig taalgebruik. Toch pas een dikke vijftig jaar geleden en nu al curieus.

Met dank aan Marjan Raes en Anja Donatz van de 'Lange Wei' voor hun medewerking.

Historische feiten:

Juni 1947

Het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting bestemt een deel van het voor woningbouw beschikbare budget voor de bouw van tehuizen voor ouden van dagen.

4 december 1947

De gemeenteraad van Hardinxveld besluit unaniem, het voorstel van het college van B&W tot de bouw van een "Tehuis voor ouden van dagen" te steunen.

De gemeente Hardinxveld koopt voor fl.3300,- van de familie Stasse een bouwperceel aan de Koningin Wilhelminalaan.

1948

De plannen voor de bouw van het huis werden voorgelegd aan de Hoofdingenieur-directeur van wederopbouw en volkshuisvesting van de provincie Zuid-Holland.

Augustus 1949

De gemeente Hardinxveld kan rekenen op steun uit de rijkskas.

1949

Oprichting stichting tot exploitatie

Mei 1950

Gedeputeerde van Zuid-Holland kent subsidie toe.

29 november 1950

Begin van de bouw door aannemer G. B. Nijhof uit Oud Alblas.

Aannemingssom f. 150.800,-

7 februari 1951

Eerste paal

7 juni 1952

Officiële opening

KOUSENBEURSJE

Hierbij alsnog de aan u toegezegde reactie op uw artikel in het mededelingenblad van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam, najaar 2004, over het kousenbeursje.

De in mijn bezit zijnde beurs is afkomstig uit de familie van mijn vader.

Mijn vader was Jan de Geus, geboren in Werkendam op 28 juli 1894. Hij was de jongste zoon van Jan de Geus, geboren in Giessendam op 14 oktober 1859 en Anna van Andel, geboren te Hardinxveld op 15 december 1859.

Mijn grootvader was aanvankelijk timmerman-aannemer en later sluiswachter op de Ottersluis en daarna op de Gouwsluis (Alphen aan den Rijn) waar hij met zijn gezin woonde op het sluseiland in de Gouwe met de enkele dubbele ophaalbrug en de sluis tussen de Oude Rijn en Gouwe.

De beurs is vermoedelijk afkomstig van grootmoeder Anna van Andel, die in 1912 weduwe werd en op tachtigjarige leeftijd is overleden. Zij was een kordate vrouw die veel heeft betekend voor haar vijf kinderen.

Mijn beurs is gehaakt van groen vissersgaren en versierd met bloemmotieven die bestaan uit zeer kleine glazen kraaltjes van diverse kleur en zilverkleurige metalen kraaltjes van dezelfde afmeting (ongeveer 2 mm)

De beide schuifringen tussen de helften zijn

eveneens van een zilverkleurig ijzerachtig metaal (magnetisch).

De grootste lengte van de beurs is 27 cm en de grootste breedte 7 cm.

Een van de helften heeft nog een restant van een versiering van aangehechte lussen garen met metalen kraaltjes, deze lussen zijn onderling door gestoken

Graag houd ik mij aanbevolen voor verdere informatie over deze beurzen.

Veel succes met uw vereniging en mededelingenblad wat ik altijd met veel interesse lees.

Met hartelijke verenigingsgroeten, P.G. de Geus, Leiden

ZESTIG JAAR GELEDEN

Door Arie Klop

Het zijn woorden die de laatste tijd regelmatig in het nieuws zijn. Zestig jaar geleden was de invasie in Normandië, de slag om Arnhem, het drama van Putten enz.

In 2005 zal ongetwijfeld de capitulatie van Duitsland in mei en van Japan in augustus, uitgebreid aan de orde komen. "Op de drempel van het grote vergeten", waren de woorden van een televisiemaker ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de gebeurtenissen in Putten. En zo is het inderdaad.

Nu zijn er nog ooggetuigen, mensen die er zelf bij waren, die de emoties gevoeld hebben,

maar hun groep wordt snel kleiner. Het is goed dat wij, nu het nog kan, kennismaken van hun ervaring, hun herinnering.

Het is met die herinnering net als met voorwerpen die zestig jaar oud zijn. Ze zien er meestal niet helemaal meer zo uit als toen ze nieuw aangeschaft werden. Gebutst, een beetje verf eraf, verkleurd enz. Maar nog steeds is te zien wat het is en de bezitter weet waarvoor het diende en kan daarover vertellen.

Na deze filosofische woorden wil ik graag ook één van mijn herinneringen ophalen aan een gebeurtenis van zestig jaar geleden. Luister!

Omstreeks Kerstmis 1944 werd er in ons dorp Hardinxveld-Giessendam een bekendmaking aangeplakt waarin alle mannen en jongens, die geboren waren tussen 1906 en 1928, werden gesommeerd zich op het arbeidsbureau in Gorinchem te melden voor tewerkstelling in Duitsland. Zoals gebruikelijk werd in de bekendmaking hen die zich meldden een goede behandeling beloofd, terwijl zij die dit niet deden op zeer strenge straffen konden rekenen. De voor ons dichtstbijzijnde bekendmaking hing aan de "grijze schuur". Dat was de rietmattenschuur van D.P. Klop en Zonen. Dus ongeveer halverwege tussen Den Bout en de Tienmorgen. Nog voor het einde van de oorlog zou de schuur in vlammen opgaan, maar dat is weer een ander verhaal. Telkens weer stonden er mensen de tekst te lezen, want de plotselinge maatregel veroorzaakte veel onrust en ik meen dat de aanmelding uiterlijk op 8 januari 1945 gebeurd moest zijn.

Eenzijds leek de bevrijding dichtbij. Sinds november stonden de Geallieerden hemelsbreed maar ongeveer 15 km bij ons vandaan aan de Amer en de Bergse Maas. Qua afstand kon je er bij wijze van spreken naar toe lopen. Maar ja, in die 15 km waren de Duitsers nog steeds heer en meester en slechts linecrossers slaagden er soms in, met gevaar voor eigen leven, het bevrijde Brabant te bereiken en ook nog terug te komen.

In onze kleine familie waren er twee die voor de gedwongen tewerkstelling in aanmerking kwamen, n.l. mijn oom Jan van der Plas, een broer van mijn moeder en ikzelf. Oom Jan was

geboren in oktober 1906 en behoorde dus tot de oudste jaarklasse. Zelf ben ik geboren in december 1928 en hoorde dus, met de hakken over de sloot er ook nog net bij.

Er volgden twee weken van grote spanning. Gaan of niet gaan, wat was wijs. Na de grote razzia op 16 mei 1944 zat de angst voor de Duitster er ook in ons dorp goed in. En dat was niet onterecht, zoals op 12 en 13 januari 1945 in Dordrecht zou blijken.

Zoals altijd waren er ook nu weer mensen die in actie kwamen en niet lijdzaam afwachtten of op een wonder hoopten. Zo begonnen twee van onze burens, Henk Dubbeldam en Henk van der Plas, in een hoek van een oude schuur een schuilkelder te bouwen, waar ze zich bij een razzia konden verstoppen. De ingang was zo goed gecamoufleerd dat de kans op ontdekking heel klein leek. Voor mij werd een andere oplossing bedacht. In 1942 was er n.l. sprake van geweest dat ik tuberculose zou hebben en had ik enkele maanden moeten "liggen". Dat bleek toen al snel mee te vallen, maar nu was het misschien een mogelijkheid om onder de tewerkstelling uit te komen. De Duitsers waren immers doodsbang voor besmettelijke ziekten. Dus ging mijn moeder met onze huisarts, dr. Schlemper praten, die een keurig briefje opstelde waarin hij in het Duits verklaarde dat ik "schwer schwindsüchtig war" en dus voor anderen een gevaar vormde omdat zij ook besmet konden raken.

De spanning in die twee weken voor het vertrek werd nog vergroot doordat de oorlog ineens weer heel dichtbij bleek. Het begon eind december met de zware beschietingen door de geallieerden op de Duitse troepen in het land van Heusden en Altena. De Duitsers hadden daar zo'n 28.000 man samengetrokken om een aanval over de Maas uit te voeren ter ondersteuning van hun Ardennenoffensief in de richting van Antwerpen. Het geschutsvuur was 's nachts zo hevig dat wij niet op zolder durfden te slapen, maar de matrassen beneden op de grond hebben gelegd om meer beschutting van de dijk te hebben. Geen denkbeeldig gevaar, zoals bij Gorinchem bleek, waar een 's nachts over de rivier komende granaat een huis verwoestte waarbij één van de kinderen

werd gedood. Een andere oorlogshandeling waren de bommen die op Nieuwjaarsdag op de Buldersteeg (nu Koningin Wilhelminalaan) dood en verwoesting brachten.

En dan was er nog het bombardement op De Holland (nu Damen Shipyard) in het Kromme Gat, begin januari. Hierbij waren gelukkig geen slachtoffers te betreuren, want het bedrijf werkte niet meer en dus was er geen personeel. Bij dit bombardement kwam wel de Duitse lucht-doelartillerie, die bij De Buurt stond opgesteld in actie. (Flak, kaliber 37 mm, snelvuurkanonnen). De negen stukken spoten een ware hagel van projectielen in de richting van de aanvallende duikbommenwerpers, maar het gelukte hen niet er één neer te schieten. De in de lucht exploderende granaten spatten in kleine stukjes uiteen die als hagel op de dakpannen kletterden. Nog steeds bewaar ik een granaathuls van een bij die actie door de Duitsers afgevuurd projectiel.

Maar ik dwaal af, verder dus met de gedwongen arbeidsinzet. Op de laatste dag van de verplichte aanmelding ging ik op de fiets, met massieve antiklapbanden naar Gorcum. Persoonsbewijs en het briefje van de dokter in mijn zak. Het was een

gure dag. Het vroor niet, maar soms waren er felle hagel- of regenbuien. Voor het arbeidsbureau in de Arkelstraat stond een lange rij wachtenden, waar ik me bij aansloot. Het duurde lang, maar tenslotte was ik binnen en belandde voor een tafel waarachter een Duitse burger zat. Hem overhandigde ik mijn kostbare brief en mijn persoonsbewijs. De Duitser las het briefje, keek mij aan en zei: "Morgen doch kommen" en noteerde de gegevens van mijn persoonsbewijs op een lijst. Het doktersbriefje kreeg ik niet terug.

Dat mijn poging vrijstelling te krijgen zo weinig resultaat zou hebben had ik niet verwacht en teleurgesteld ging naar huis. Ook voor mijn ouders was het een tegenvaller waar ze denk ik niet op gerekend hadden. Ondertussen begon de tijd te dringen, want de volgende dag was het vertrek richting Duitsland.

Omdat mijn vader ook niet meer wist wat wijs was, ging hij aan het eind van de middag naar mijnheer Woudstra om raad. Nu moet ik toch even vertellen wie en wat deze man, aan wiens mening mijn vader zoveel waarde hechtte, was. Voor de oorlog had hij jaren in Nederlands-Indië gewoond, maar was in de crisistijd teruggekeerd naar zijn geboorteland. Bij de invoering van het Ziekenfondsbesluit in 1941 werd hij in Gorinchem directeur van het ziekenfonds en verhuisde toen met zijn gezin van Oegstgeest naar Boven-Hardinxveld. Hij woonde aan de oostzijde van De Buurt in het pand waar nu een horecabedrijf is met de naam Liba. Net als wij behoorde Woudstra tot de Gereformeerde Kerk en in die kleine geloofsgemeenschap nam hij al spoedig, naast bakker Voogel en meester Schaafsma, een vooraanstaande plaats in. In de ogen van de gewone man was hij een intellectueel, die wat van de wereld gezien had. Zijn advies aan mijn vader was: "Laat die jongen in geen geval gaan". En aldus werd besloten.

De volgende morgen gingen er velen op weg. Veel anderen bleven, net als ik, gewoon thuis. Tot hen die gingen behoorde ook mijn oom Jan. Uit angst voor de aangekondigde represailles durfde hij niet thuis te blijven. Vlak bij ons woonde het gezin van Mien en Aai Kleppe. De beide zoons, Henk en Aart, gingen ook.

Henk was geboren in 1928 net als ik. Aart was een paar jaar ouder. Henk was nogal klein en tenger voor zijn zestien jaren. De stoet ging naar Alblasserdam lopen en later hoorden wij dat ze daar in binnenschepen waren geladen. Tot onze verbazing was Henk Kleppe 's avonds weer terug. Na zestig jaar meen ik me te herinneren dat in Alblasserdam een Duitser hem teruggestuurd zou hebben met de woorden: "Ga jij maar weer naar huis". Zijn broer Arie verdween richting Duitsland en zou nooit meer terugkeren.

De eerste dagen na het vertrek lieten veel thuisblijvers zich niet buiten zien. Ik weet nog dat ik mij een soort onderduiker in eigen huis voelde. Maar toen er in Hardinxveld-Giessendam geen maatregelen van de Duitsers volgden durfde men weer op de dijk te komen. Veel gesprekken gingen toen over wie wel en wie niet gegaan was. Hoe sommigen op het allerlaatste moment nog een andere beslissing hadden genomen en hoe iemand die met de stoet meeliep door een kennis die stond te kijken er aan zijn mouw werd uitgetrokken en die even later weer thuis was, waar hij net afscheid had genomen.

Dat de Duitsers geen loze dreiging hadden geuit bleek op 12 en 13 januari in Dordrecht. Ik noemde dat al even. Dr. L. de Jong schrijft in zijn standaardwerk:

"De razzia's begonnen weer enkele dagen na de laatste aanmeldingsdag, 8 januari. Dordrecht werd op de 12de en 13de op precies dezelfde wijze uitgekamd als Rotterdam. Vijfendertighonderd mannen werden door de bezetter naar Duitsland getransporteerd. Op de 13de vonden tevens razzia's in Leiden plaats. "Overal, aldus een plaatselijk relaas, zag men vluchtende mannen en jongens en wanhopige vaders en moeders. Als een troep losgebroken wilden schoten de militairen op elkeen die trachtte te ontkomen. Gedurende de volgende dagen zetten de Duitsers de razzia's in Leiden en omgeving meedogenloos voort, met als resultaat dat het gehele maatschappelijke leven, hetgeen toch al zozeer was ontwricht, nagenoeg geheel onmogelijk werd gemaakt. De mannen tussen zestien en veertig jaar hielden zich schuil". Tot zover dr. L. de Jong in deel

10b van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog.

Gelukkig bleef Hardinxveld-Giessendam een dergelijk optreden van de bezetter bespaard. Wel zouden er nog vier maanden vol moeite en zorg volgen vóór op maandag 7 mei de laatste Duitser ook hier de aftocht blies.

Hoe het onze dorpsgenoten die naar Duitsland waren vertrokken verging, wisten wij niet. Geen post, krant, radio of vervoer. In dat kleine wereldje draaide niettemin de tijd door en probeerde men zo goed en zo kwaad als het ging het hoofd boven water te houden. Zeker in gezinnen waar de man of vader was vertrokken geen gemakkelijke opgave. Gelukkig begonnen de dagen weer te lengen en licht en warmte van de zon gaven het leven, zonder elektriciteit of voldoende brandstof, een wat minder somber aanzien. Ook de Duitsers waren het blijkbaar niet ontgaan dat het langer licht bleef en zij verzetten de avondklok, die de hele winter op zeven uur was gesteld, naar acht uur. Wat een weelde om weer tot acht uur op de dijk te mogen zijn!

Op het land, volkstuin zouden we nu zeggen, bruiste het van activiteit. Overal waren mensen aan het spitten en keken al verlangend uit naar de nieuwe oogst die de moeilijke voedselsituatie zou verbeteren. Elk stukje grond dat maar enigszins geschikt was, werd door de nijvere tuinders onder handen genomen. Zelf heb ik in die tijd ook heel wat keren de spa gehanteerd. Sinds september 1944 was onze school gevorderd, dus aan tijd had ik geen gebrek. En dan lag daar ook nog het land van oom Jan, je weet wel, die in januari was meegegaan. Zijn vrouw

en kleine kinderen konden de grond niet bewerken, dus wat lag er meer voor de hand dan dat ik daar de strijd met de taaie klei aanbond.

Toen ik het perceel bijna omgespit had, gebeurde het wonder. Het moet ongeveer eind maart geweest

zijn, de juiste datum weet ik niet meer, toen op een goede dag oom Jan ineens voor ons stond. Verbazing is een te zwakke uitdrukking, we waren even verbijsterd, want wie had verwacht dat iemand nog voor het einde van de oorlog uit Duitsland zou terugkomen.

Zijn verhaal kwam in het kort hierop neer: Met veel anderen was hij in januari naar Noord-Duitsland vervoerd en daar op een scheepswerf tewerkgesteld, hij was tenslotte scheepsijzerwerker. Door heimwee werd hij arbeidsongeschikt en een goedwillende Duitse arts keurde hem af en zorgde ervoor dat hij papieren kreeg om naar huis te gaan. Met een van de weinige treinen van de Reichsbahn die nog richting Holland ging kon hij meerijden tot Utrecht, vanaf die stad was hij verder komen lopen. Met zijn thuiskomst waren zijn gezondheidsklachten gelukkig ook voorbij en kon hij zelf op zijn land het poot- en zaaiwerk verder doen. Wat wij tot aan de bevrijding nog allemaal zouden beleven is teveel om hier te vertellen. Maar toen die bevrijding eindelijk was aangebroken betekende dat ook het verlangend uitzien naar hen die tijdens de oorlog, op verschillende manieren, in Duitsland waren beland en soms al jaren van huis waren.

In de loop van mei kwamen er velen terug, maar helaas niet allen. Onder hen die niet terugkwamen was ook Aart Kleppe, die ik al eerder noemde. Wat zijn lot is geweest bleef, ondanks alle naspeuringen van zijn familie verborgen. Hij verdween als zo velen, zestig jaar geleden. Onder de teruggekeerden waren er

nogal wat met gezondheidsklachten, na alles wat men had moeten doorstaan. Sommigen moesten de rest van hun leven met een geestelijke of lichamelijke aandoening verder. Voor hen was het verblijf in Duitsland veel meer dan een herinnering aan een boze droom.

Mijn vertelling zou hier kunnen eindigen, ware het niet dat ik jaren later nog een keer geconfronteerd werd met de arbeidsinzet van januari 1945. Om het verhaal compleet te maken voeg ik dat er toch nog bij.

Het moet omstreeks het jaar 1953 zijn geweest en ik schrijf het nu op zoals ik het na ruim vijftig jaar in mijn herinnering terugvind.

Ik werkte op het kantoor van Scheepswerf De Merwede. Op een dag werden er voor enkele werknemers van dat bedrijf door een werf in Noord-Duitsland kleine bedragen overgemaakt wegens nog niet uitbetaald loon uit 1945, met het verzoek dit aan de betrokkenen te overhandigen. Wat bleek het geval? Onder de naar Duitsland gebrachte Hardinxvelders waren ook mensen van De Merwede. Enkelens waren op die Duitse werf beland, waar men het daar geldende loon verdiende. Toen de ineenstorting van Duitsland kwam, probeerde ieder zo snel mogelijk richting Holland te gaan en bekommerde men zich niet om een loontegoed.

Blijkbaar was in de administratie van het Duitse bedrijf vastgelegd dat het werknemers van De Merwede waren en bleef het niet uitbetaalde bedrag keurig, als nog verschuldigd, in de boeken staan. Omdat een gewoon mens in 1953 nog niet in het bezit van een bank- of girorekening was, heeft men het tenslotte, er was nu immers weer normaal geldverkeer mogelijk, naar de bij hen uit 1945 bekende Nederlandse werkgever overgemaakt. Echter, er had in Duitsland in 1948 een geldsanering plaatsgevonden, waarbij tien Reichsmark goed was voor een nieuwe Deutsche Mark (DM). Met opzet schreef ik daarom dat het om kleine bedragen ging, want een tegoed van bijv. 50 RM was nu 5 DM geworden. Al met al toch een treffend staaltje van Duitse "gründlichkeit", waarmee dan mijn verhaal eindigt, na zestig jaar.

WETENSWAARDIGHEDEN

J. F. Teeuw-van der Plas

'Tijdloos kant'

In Museum De Koperen Knop was van 9 april tot en met 18 juni 2005 een expositie van antiek en modern kant. De kanten objecten die te zien waren, kwamen deels uit het depot van onze Historische Vereniging, waaronder enkele prachtige oude mutsen. De textielgroep

van De Knop, al eerder genoemd in ons Mededelingenblad, had een goede keuze gemaakt. Dit alles in nauwe samenwerking met de dames van de Landelijke Organisatie Kant Kunst.

Algemene ledenvergadering

'Ons Landschap'

De heer Veerman hield op 26 april een dialezing over ons landschap De Alblasserwaard.

Hij heeft als landschapsplancoördinator in 1996 een convenant ondertekend met de volgende plannen:

- *natuur- en landschapswaarden behouden,
- *bevorderen streekeigen recreatie,
- *bevorderen vitaliteit van het platteland,
- *behoud cultuurhistorische waarden,
- *landschapsplan maken.

Er zijn 34 projecten waarvan hij er een aantal noemde. Veel ideeën kwamen van de mensen uit de streek, zoals o.a.:

Vijf molens in Streefkerk gaan weer malen.

Bezoekerscentra, o.a. Liesveld.

Laat de boeren zelf met hun grond bezig zijn.

Kaden en tiendwegen werden opgeknapt.

Schuil- en rustplaats voor fietsers en wandelaars in Noordeloos.

Allerlei kleine details bewaren in het landschap, zoals stoepen, hekken, begraafplaatsen, brugjes en leuningen en streekeigen beplantingen.

Het was interessant om te zien en te horen hoeveel er al gedaan is om onze Waard zijn typische eigenschappen te laten behouden.

Folklore

Dit jaar staat in het teken van de folklore. Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur wil zichtbaar maken dat folklore voor vele autochtone en allochtone mensen in Nederland belangrijk is. Over folklore wordt nog wel eens minachtend gedaan. Maar oude gebruiken kunnen alleen tot leven gewekt worden door ze na te spelen en dan pas gaan ze bij het publiek leven. Folklore is van cultuurhistorisch belang.

Een andere naam voor folklore is living history, ofwel levende geschiedenis. Bij jonge mensen zijn de living historygroepen erg in trek. Het zelf

Het voormalige dieselgemaal, nu een rustplaats voor fietsers en wandelaars in Noordeloos

beleven en naspelen van historische alledaagse dingen, tradities, rituelen en kunst is een actieve manier om de geschiedenis levend te houden. Ook kinderen vinden het geweldig om zich te verplaatsen in de tijd door verkleedpartijtjes, op klompen lopen, volksdansen en liedjes van vroeger.

Musea maken daar steeds meer gebruik van om hun presentatie te verduidelijken en aantrekkelijk te maken.

In ons dorp kennen wij de folklore van oude beroepen zoals hoepmaken, manden vlechten, griendhakken en het boerenhandwerk, die dan ook vaak te zien zijn op een braderie of feestmarkt. Binnenkort is het weer oudejaar en wij zijn benieuwd of er ook dit jaar op 31 december weer kinderen zijn die de folklore van het ROMMELPOTTEN in ere houden.

Lezer, ongetwijfeld kent u het versje nog dat werd gezongen en begeleid door het gebrom van de rommelpot. Zing het nog eens voor uw kleinkinderen en/of help ze met het maken van de rommelpot, die origineel bestond uit een Keulse pot, omspannen met een varkensblaas en daarin gestoken een rietje of stokje.

Tegenwoordig komen er ook kinderen nieuwjaar wensen zonder rommelpot en zang, maar met een reclamekaartje voor krant of folders. Liever een euro dan een oliebol, appel of peer. Zal dit de 21e eeuwse folklore worden?

*'k Heb zo lang met de rommelpot gelopen,
nog geen geld om brood te kopen,
vrouw geef me dit, vrouw geef me dat.
Geef me een stuk van het varken zijn gat,
't Varken heeft zijn gat gebrand,
achter aan zijn staartje,
Geef me een appel of een peer,
dan kom ik het hele jaar niet meer
't Hele jaar dat duurt zo lang,
'k Wou dat Sinterklaas maar kwam
Sinterklaasje zoet,
Geef mij een nieuwe hoed,
mijn oude is versleten,
mijn moeder mag het niet weten,
mijn vader heeft geen geld,
is dat niet slecht gesteld?*

Gewijzigde openingstijden van Museum De Koperen Knop:

Dinsdag t/m vrijdag 13.00 tot 17.00 uur,
zaterdag 11.00 tot 17.00 uur.

Ons ledenbestand

Er wonen 635 leden in Hardinxveld-Giessendam, 35 in Giessenburg, 34 in Sliedrecht en 189 elders in ons land en daar buiten, 893 totaal. Misschien kunnen we dit jaar weer ons 900e lid verwelkomen, want door overlijden en afzeggingen is het aantal leden gedaald. Het lid dat zich 900ste mocht noemen, is aangemeld op 8 september 2001.

Verenigingsnieuws

In Het Kompas stond een interview met drie bestuursleden, die zich al vanaf de oprichting in 1978 voor honderd procent hebben ingezet voor onze Historische Vereniging. Willy van de Bree-Ooms, Jan Dubbeldam en Arnold de Haan. Een opsteker!

Archiefinformatiepunt

In de gemeentelijke bibliotheek van Hardinxveld-Giessendam wordt 1 januari 2006 een steunpunt gestart met informatie over de archieven en collecties van het stadsarchief die

Jan Dubbeldam (links), Arnold de Haan en Willy van de Bree-Ooms stonden aan de wieg van de Historische Vereniging.

van belang zijn voor onderzoek.

De nadruk ligt op educatie en vorming en biedt ook ruimte aan cursussen, lezingen en filmvoorstellingen met een cultuurhistorische inslag.

In het steunpunt wordt ook informatie verstrekt over het belang van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam en Museum de Koperen Knop.

De oudste jaargangen van Het Kompas kunnen digitaal geraadpleegd worden.

Ons Historisch Informatie Centrum, Buitendams 4, is elke zaterdag open van 10.00 tot 12.00 uur.

Bezorging Mededelingenblad en publicaties

Twee keer per jaar wordt ons Mededelingenblad met of zonder publicatie keurig en meestal op tijd aan huis bezorgd. Door weer en wind gaan onze bezorgers over dijken en door wijken om u te laten genieten van al die interessante artikelen.

De heer A. de Rover zorgt voor de verdeling, een hele klus om alles in de enveloppen te doen, zodat de bezorgers alleen nog maar naar het adres hoeven te kijken.

Wie dat zijn? Een hele lijst: J. A. van der Plas, E. Klop, W. Heijkoop, A. F. Dame, C. van der Waal van Dijk, J. van Rossem-Trapman, P. van de Heuvel, W. Advocaat, E. Blokland, J.W. Nederlof, W. van Westen, P.G. Swets, G. de Jong, K. G. Prins, fam. Kortenhoeve en A. Koorevaar.

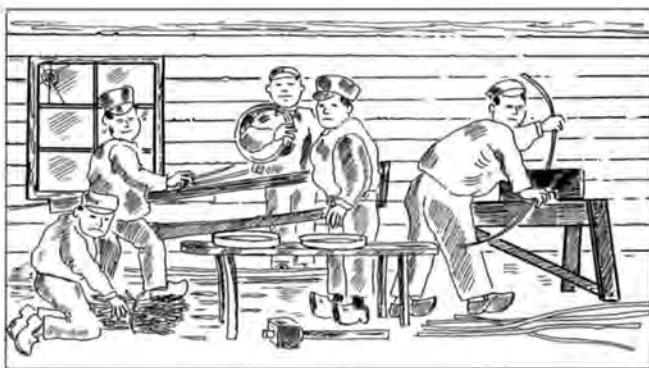
Alle vrijwilligers en ook de niet bij name genoemden, onze welgemeende dank voor uw inzet.

HONDERDSTE LID

Op 27 februari 1978, nu 27 jaar geleden, hielden A.C. van der Meijden, K.H. May, K. de Boer, W.F. van de Bree, P. den Breejen †, H. Klop, M. J. A. de Haan en J. Dubbeldam, als voorlopig bestuur de oprichtingsvergadering van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam in De Merwedestichting.

Voorafgegaan door een dialezing door de heer P. den Breejen †, opende de voorzitter A. C. van der Meijden de vergadering met de heuglijke mededeling dat in de pauze het 100ste lid zich had aangemeld, namelijk mevrouw G. Stam-Bongen, toen nog lid van de gemeenteraad.

De voorzitter vervolgde zijn mededeling met de toezegging van mevrouw Stam, dat zodra de vereniging over een expositieruimte zou beschikken, zij een complete hoepmakersuitrusting ter beschikking zou stellen. De vereniging was haar op voorhand zeer erkentelijk.

Waarom wij hier even bij stilstaan heeft een reden. Mevrouw G. Stam-Bongen is namelijk op 21 september 2005 tachtig jaar geworden. Als vereniging willen wij haar als het 100ste lid feliciteren en haar nog vele gezonde jaren toewensen.

De toegezegde hoepmakersuitrusting staat al jaren in de voormalige schapenschuur bij Museum De Koperen Knop en is nog steeds in gebruik.

Jan Stam en Cees Adriaanse zijn indertijd gestart om de hoepmakerij te runnen en hebben dit vele jaren onder volle belangstelling gedaan. Om gezondheidsredenen moest de heer Adriaanse als eerste afhaken en door achteruitgang van het gezichtsvermogen van de heer Stam is deze ook niet meer zo actief. Laatstgenoemde is nog wel regelmatig aanwezig als zijn vrouw hem brengt. Zij hebben in de Heer K. Prins een waardig en kundig opvolger gevonden.

DE STORMLANTAARN

Dik Klop

Zittend in het Pakhuus, het beste visrestaurant in de haven van Oudeschild van het mooie eiland Texel, zagen wij 4 stormlantaarns in de openingen van de openstaande ramen. Deze brandende stormlantaarns brachten oude herinneringen boven.

Bij dat restaurant kun je trouwens tong eten "as bledde", om een Hardinxveldse visser te citeren.

Toen ik twaalf jaar was, moest er beslist worden wat er zou gebeuren. "Laat dat jong toch gaon warreke mi z'n kont" volgens de familie van vaders kant, maar dank zij de onvoorwaardelijke steun van mijn moeder mocht ik voor 3 jaar naar de christelijke Mulo in Giessendam.

Twee keer per week was er maar een halve dag school, namelijk dinsdag en donderdag, van 8.00 uur tot 12.30 uur.

's Maandags - en 's woensdagsavonds, na het avondeten, stapte ik op mijn fiets, nam mijn tas met boeken mee voor de andere dag en reed snel naar de kopergieterij. Daar, onder

de brug, stalde ik mijn fiets en vader lag dan al te wachten met de drijverschuit. Wij gingen zo snel mogelijk lageruit, meestal kwamen we ongeveer tot Zoetemelk, kilometerbord 978, langs de Nieuwe Merwede.

Hier aangekomen begon het water al te kantelen – één dreef heette dan ook de kantel; dit was meestal de beste dreef – en wij moesten zo snel mogelijk het lange zalmnet de rivier over scheren. Kantelen betekent het wisselen van de stroom in de rivier van eb naar vloed of van vloed naar eb.

Eerst werd de stormlantaarn aangestoken, die boven op een oude houten ton of wijnavat was gemonteerd. Deze houten ton was aan het begin van het zalmnet met de bovenlijn vastgemaakt. Het lichtsignaal moest aan de op- en afkomende vaart duidelijk maken, dat er een visser met zijn net geschoren lag en de scheepvaart diende dus buiten de ton met het licht om te houden. Echter, het gebeurde wel, dat er een oliekont af kwam – een Belg met een schip met stompe kop, voor wie dat lichtsignaal nu niet zo duidelijk was. Vader zei dan: "Je zal het beleven". Meestal ging het goed en hield de Belg op het laatste moment zijn schip buiten de ton om. Met Nederlandse schippers had je geen last. Maar soms, als de Belg misschien niet helemaal meer wakker was of wellicht toch al lichtelijk in de lorem, dan gebeurde het dat het grote schip over het net heen voer. Als het schip leeg was, dan was het leed wel te overzien, maar o wee als het schip geladen was.

Dan trok zo'n schip het zware net van honder-

den meters lengte, aan de onderzijde voorzien van een zware loodreep, over de gehele lengte in zijn schroef. Als mijn vader het leed zag naderen, probeerde hij uit alle macht met behulp van zijn scheepshoorn de Belg nog op andere gedachten te brengen, maar dit mocht meestal niet baten.

Als dan het net goed vastgedraaid was in de schroef, dan moest ik al schuivend met de riemen de zware drijvershuit zo dicht mogelijk naar het grote binnenschip manoeuvreren, terwijl vader zo gauw mogelijk de rest van het zalmnet binnenboord haalde. Aangekomen bij het binnenschip, kwam de schipper meestal luid achteruit biddend uit zijn stuurhut, want hij had intussen wel opgemerkt dat hij niet zo snel meer vooruit kwam. Vader beantwoordde de kreten van de Belg met de opmerking, dat-ie nog nooit zo'n groot uilskuiken had gezien. De Belgische schipper werd vervolgens geadviseerd om de schroef voorzichtig in de achteruit te zetten om het net zo veel mogelijk weer vrij te krijgen. Rustig aan bestond meestal niet, zodat het net vervolgens andersom in de schroef vast kwam te zitten. Na verloop van tijd – na heen en weer manoeuvreren – kwam het onvermijdelijke "schaimes" tevoorschijn en werd het net gekapt. Het ene eind van het net met de brandende stormlantaarn werd binnenboord gehesen en de twee einden van het net werden vervolgens weer aan elkaar geknoopt. Het enorme gat werd met een grove spoel zo goed mogelijk provisorisch gerepareerd.

Hierna werd de houten ton met de brandende stormlantaarn opnieuw overboord gezet en

werd zo snel mogelijk weer de rivier over geschoren; het getij verliep immers!

Als het net geschoren was, dan ging je op het achterhuisje zitten met de lijn in je hand om te voelen of er wellicht één zalm in het net wilde zwemmen. Als je een rukje aan de lijn voelde, dan kondigde zich een zalm aan. Bij een nieuwe en meestal sterkere ruk moest het net zo snel mogelijk worden opgehaald, terwijl vader met een groot schepnet gereed stond om de zalm binnenboord te halen. Meestal lukte dat, maar historisch is het volgende verhaal: Een zalmvisser kantelde een zalm binnenboord en zei: "Zo maat, hij is binne"; echter de zalm gaf een klap met zijn staart en sprong over het boord de rivier weer in, waarop de andere maat zei: "Neeje maat, hij is buite".

's Morgens om half acht zette vader mij weer af bij de kopergieterij en ging ik snel naar Giessendam; eerst nog even mijn gezicht in het water buitenboord en een kam door mijn haar en de tas mee onder de laningen vandaan.

Eens vroeg een leraar of ik mij wel gewassen had, hierop kon ik volmondig ja antwoorden, puur natuur.

Tegen half twaalf, dan werd het moeilijk in de les; je ogen begonnen dan te branden van de slaap. Om half een snel op de fiets naar huis, klein beetje eten en een paar uur slapen. Niet alleen leren dus, ook een beetje warreke met je luie kont; 'k was tenslotte al ruim twaalf jaar.

Zo zie je hoe een romantisch bedoelde verlichting met stormlantaarns in een goed restaurant toch lichtelijk rauwe herinneringen weet op te roepen.

RECENSIES

A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk

Op zoek naar het historisch interieur, door Michel Zeilmaker

Degene die onderzoek doet naar een huis of naar een persoon zal meestal ook iets willen weten over de voorwerpen die in of om dat huis stonden of van die persoon waren. Kennis van deze zaken

kan het beeld van die persoon of dat huis immers verder inkleuren.

In deze gids wordt op heldere wijze uiteengezet hoe een onderzoek naar de wooncultuur opgezet kan worden en waar de relevante bronnen te vinden zijn. Voor- en nadelen van elke bron worden besproken.

Speciale aandacht gaat uit naar de boedelinventaris, een document dat de onderzoe-

ker bijzonder veel informatie verschaft. Een korte schets van de historische ontwikkeling van de wooncultuur en de vele verwijzingen naar archieven, literatuur en websites completeren deze handzame gids.

ISBN 90-6550-834-1 Uitgegeven door Uitgeverij Verloren b.v. Postbus 1741, 1200 BS Hilversum, in samenwerking met Erfgoedhuis Zuid-Holland, Erfgoedhuis Utrecht en Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland. Prijs € 9,-

Van Paardentram tot Waterbus, **door A. G. Grootenboer**

Jaarboek 2004, Van Paardentram tot Waterbus is een uitgave in de reeks van de Vereniging Oud Dordrecht.

Ook nu weer zijn zij er in geslaagd een stukje geschiedenis van Dordrecht en de wijde omgeving te beschrijven en wel dat stukje waar

we allemaal wel eens mee te maken gehad hebben en nog steeds hebben. Zeer leesbaar met leuke foto's.

ISBN 90-805497-6-2 Uitgeverij Oud Dordrecht. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs € 12,-

Bleskensgraaf in oorlogstijd, impressies van ooggetuigen

De Historische Vereniging Binnenwaard heeft een boekje samengesteld waarin ooggetuigenverslagen en herinneringen staan van bewoners van Bleskensgraaf in de oorlogsjaren. Uiteraard neemt het bombardement van 12 mei 1940 en de nasleep daarvan

een grote plaats in. Het boek is voorzien van vele foto's en een plattegrond van het dorp van voor de verwoesting en na de wederopbouw.

ISBN 90-72134-10-9 Uitgave van Stichting Publicaties Binnenwaard. Te bestellen via website www.binnenwaard.nl, of via de boekhandel. Prijs € 15,90

Spiegel van de Natuur, **door Matthijs G.C. Schouten**

Het natuurbeeld in cultuur-historisch perspectief laat ons zien dat de manier waarop we naar de natuur kijken verschilt van cultuur tot cultuur, door de eeuwen heen. De islam spreekt over de vele tekenen die Allah in de natuur aanbracht; het boeddhisme benadert de natuur met respect voor alle levende wezens. In het westen zien we de natuur vooral in termen van nut en bruikbaarheid.

Met dit boek roept de schrijver bij de lezer verwondering op over de enorme verscheidenheid aan visies op de natuur. Hij gebruikt daarbij religieus denken, filosofische beschouwingen, beeldende kunst en literatuur als invalshoeken, ondersteund door unieke afbeeldingen en citaten. Het zet de lezer aan tot nadenken over het eigen natuurbeeld. Ik heb het in één adem uitgelezen en was diep onder de indruk. Waard om cadeau te krijgen of om zelf aan te schaffen.

Met dit boek roept de schrijver bij de lezer verwondering op over de enorme verscheidenheid aan visies op de natuur. Hij gebruikt daarbij religieus denken, filosofische beschouwingen, beeldende kunst en literatuur als invalshoeken, ondersteund door unieke afbeeldingen en citaten. Het zet de lezer aan tot nadenken over het eigen natuurbeeld. Ik heb het in één adem uitgelezen en was diep onder de indruk. Waard om cadeau te krijgen of om zelf aan te schaffen.

ISBN 90-5011-206-4 Uitgave van KNNV uitgeverij in samenwerking met Staatsbosbeheer. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs € 37,95

Gebouwd op geloof, **door Ton H.M. van Schaik**

De Open Monumentendag 2005 was dit jaar gebaseerd op religie. Ter gelegenheid daarvan heeft de Stichting Open Monumentendag dit boek uitgegeven. Zoals elk jaar zijn zij er weer in geslaagd een leuk en leerzaam boek samen te stellen

over het onderwerp.

Nederland is van oudsher een land van kerken. Hun torens waren door de eeuwen heen de bakens waarop de mensen zich letterlijk en figuurlijk oriënteerden. Zelfs in onze huidige, verwereldlijkte samenleving boezemen kerken nog steeds eerbied in en worden ze door vrijwel iedereen gekoesterd als monument. Kerkhistoricus Ton van Schaik weet als geen

ander waar dit heilig ontzag vandaan komt. In 'Gebouwd op geloof', het zesde deel van de Monumentenreeks, legt hij het fundament van onze religie bloot en laat zien wat daar in de loop van de tijd allemaal op gebouwd is, van hunebed tot en met de moskee.

ISBN 90-806181-0-1 Uitgave van de Stichting Open Monumentendag, Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam. Prijs € 15,-

Een parochiekerk aan de Giessen, door Dick de Jong

Al veel eeuwen vormt de kerk van Giessen-Oudkerk een hoogtepunt in de lintbebouwing langs de Giessen. Een middeleeuwse kerk op een centrale plaats in de Alblasserwaard. In chronologische volgorde beschrijft

Dick de Jong de geschiedenis van niet alleen het kerkgebouw zoals we het allemaal kennen maar ook de geschiedenis van de kerk als

instituut, te beginnen als parochiekerk, via de Reformatie tot de kerk van vandaag. Het resultaat is een zeer verzorgde en leesbare uitgave, toegelicht met oude foto's en plattegronden en niet te vergeten het prachtige fotowerk van Nico Blokland.

ISBN 90-9019904-7 Uitgave van de Hervormde Gemeente Giessen-Oudekerk en Peursum. Verkrijgbaar o.a. bij Museum De Koperen Knop, Binnendams 6, 3373AD Hardinxveld-Giessendam, tijdens de normale openingsuren van het museum. Prijs: € 12.50

"Door het water overvallen" in Hardinxveld-Giessendam

Er is een dvd verschenen met foto's van de lokale wateroverlast op 10 september 2005. Vooral de Nieuweweg en de Parallelweg werden getroffen. Door enkele zeer zware regenbuien liepen de riolen over en heel wat huizen kregen water in hun kelders en over de vloer. De prijs bedraagt € 12,50, te bestellen: peterdonk@peterdonkproductions.nl

OPEN MONUMENTENDAG 2005

RELIGIEUS ERFGOED

De Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam heeft zich ook dit jaar ingezet om de landelijk Open Monumentendag, die gehouden werd op zaterdag 10 september 2005, tot een succes te maken.

Zowel de Oude Kerk op de Dam als de Hervormde Kerk in Boven-Hardinxveld zijn historische religieuze gebouwen.

Met de kerkenraden was afgesproken dat de kerken op 10 september open zouden zijn van 11.00 tot 16.00 uur. Er waren mensen aanwezig die vertelden over de geschiedenis van het kerkgebouw en ook de orgels werden de hele dag bespeeld. Doopboeken en ingebonden kerkbodes lagen ter inzage, waar veel gebruik van werd gemaakt.

De Gereformeerde Kerk in de Stationsstraat was ook te bezichtigen en had een indrukwekkende expositie van doopjurken in de kerkzaal.

Omdat het aardig was voor zowel Boven - als Beneden-Hardinxveld een kleine expositie in te richten in de gebouwen, deed het bestuur van genoemde vereniging een oproep voor het lenen van de volgende kerkelijke attributen:

Doopjurken, doop- en belijdeniskaarten, oude (trouw)bijbels, foto's van meisjes- en jongelingsverenigingen en foto's van de vrouwenverenigingen. Ook hebben wij een zondagschoolhoek ingericht, waar roosters, plaatjes, kerstboekjes e.d. te zien waren.

Het was een geslaagde dag, mede door de spontane medewerking van de kerkenraadsleden, koster, organisten en predikanten en ieder die zijn of haar attributen had uitgeleend.

Allen onze welgemeende dank!

IMPRESSIE OUDE KERK OP DE DAM

De Oude kerk op de Dam

Kerkvoogd A. den Dikken en Teun Sluimer bekijken de foto van het oude interieur van de kerk

Het zoeken in de doopboeken naar familieleden

Grootje Johanna	11.10.1904	Gerrit Hendrik	" "
Wouter	11.12.1905	Salte van der Pijl	" "
Bathantje	11.10.1905	Conradus Bloch	" "
Klaas	11.10.1904	Melkman, Begeer	" "
Adriaantje	11.10.1904	Conradus Hendrik	" "
Laurarant	11.10.1905	Gerrit Hendrik	" "
Melke	11.10.1905	Conradus Hendrik	" "
Santje	11.10.1905	Conradus Hendrik	" "
Syntje	11.10.1905	Conradus Hendrik	" "
Jan	11.10.1905	Conradus Hendrik	" "
Santje	11.10.1905	Conradus Hendrik	" "

Uit het geboorteregister van de Oude kerk

IMPRESSIE HERVORMDE KERK IN BOVEN-HARDINXVELD

De Hervormde kerk in Boven-Hardinxveld

Stoven op het knielbankje

Oude Bijbels en geschriften

GEREFORMEERDE KERK IN DE STATIONSSTRAAT

De Gereformeerde kerk

De doopjurken in de kerkzaal

KARREJOTTE

Elke nacht vroom het dat het kraakte.
De sloten lagen gevuld met een dikke plak ijs
en de Giessen lag dicht.
Ook de sneeuw had zich niet onbetuigd gela-
ten. Dat maakte het schaatsen er niet gemak-
kelijker op. Trouwens, wie had er nog een paar
goede schaatsen.
't Was immers al bijna vijf jaar oorlog. En de
mensen hadden wel wat anders aan hun hoofd
in deze tijd.

Maar voor ons jongens was de pret er niet min-
der om. Er lag een best pak. Het weer trok zich
niets aan van de bezetting door de Duitsers.
Ook de Boorstoep was met een dikke laag
bedekt. En dat was een kolfje naar onze hand.
Want, wat kan je beter doen als er geen school
(meer) is en je niets meer hebt te doen. Binnen
was ook niet veel te doen dus naar buiten,
ondanks kou en ijs. Of dankzij de winter?
Als er op een stoep sneeuw lag dan ging je kar-
rejotte. En natuurlijk niet in je eentje maar liefst
met zo veel mogelijk.
Zo ook bij ons.

Eerst moest de sneeuwlaag wat hard worden.
Dan gleed het beter.
's Avonds werd er door de dichtstbijzijnde lui
een paar emmers water over de baan gegooid.
En glad dat die er van werd. Merakels.
Aan de kant langs het hekje werd as gestrooid
voor een paadje want je moest natuurlijk wel
eerst de dijk op om er af te kunnen sleeën.

Het mooiste was een 'rootje'. Een lange sliert
achter elkaar. Met je buik op de slee en de voe-
ten van je voorganger vasthouden,
En als de voorste een beetje slingerde dan
vloog de laatste alle kanten op.
De kunst van het karrejotte was zo ver moge-
lijk de stoep af zien te komen. Met z'n tweeën
op een slee scheelde ook een heel stuk. Hoe
zwaarder hoe verder je kwam. Sneu voor de
kleinsten onder ons, die kwamen nooit zo ver.
Maar we hadden reuze veel plezier en het was
altijd weer jammer als het ging dooien. Dan
was het met die pret gedaan.

Het was een keer op een avond dat we nog in
het donker bezig waren. We mochten van thuis
nog wel even naar buiten. Er brandde wel geen
straatverlichting, vanwege de schaarste en de
verduistering. Maar de bezetters konden de
maan niet verduisteren. En dan het wit van de
sneeuw. Nee, het donker was geen probleem.
Plotseling hoorden we een hels kabaal. Het
kwam uit Buitendams.

Het bleek een grote houten kar te zijn met
twee paarden ervoor. De ijzeren banden om
de wielen op de straatkeien maakten nog eens
extra lawaai. Wat een herrie. En op die kar een
Duitse soldaat. Nou was dat op zich niks bijzon-
ders. Die reden er wel meer.

Maar hier was meer aan de hand. De paarden
waren op hol geslagen. En daar kwam het spul
aan. De 'koetsier' stond voor zover hij nog kon
staan, op de kar te schreeuwen van angst. Maar
de paarden waren door het dolle heen en trok-
ken zich niets aan van de man achter hen.

Ik moet eerlijk zeggen dat wij ons een hoedje
schrokken. We wisten niet hou gauw we van de
dijk af naar beneden moesten komen.
We wisten niet zo direct wat er aan de hand
was.

Maar nou komt het: net voorbij de Boorstoep, tegenover de Gereformeerde Kerk, maakt de dijk een flauwe bocht. En krek in die bocht stond vroeger een lantaarnpaal. Zo'n dubbele, weet u wel, met een dwarsbalk in het midden. Een soort hoofdletter A.

Maar op hol geslagen paarden zien zo'n paal vanzelf niet staan. Dus wat gebeurt? Zij nemen de bocht wat te kort en met een grote knal

komt het uitstekende deel van de kar tegen de lantaarnpaal. Dat was nou met recht: boem is ho! De paal bleek trouwens sterker dan de kar. Het paardentuig was ook al niet bestand tegen zoveel geweld en de paarden gingen samen verder. Zonder Duitser en zonder kar. Die was de volgende morgen, althans wat er van over was, te bezichtigen bij het hek van de kerk.

Wat er van de wagenmenner is geworden weten we niet. Die moet wel een flinke smak gemaakt hebben.

Hierna zijn we maar naar huis gegaan.
Met een uniek verhaal.
Over karrejotte.

Thijs Huisman, Lz.

P.s.

Ik vraag me af of er nog kinderen zijn die weten wat karrejotte is.

OPROEP VOOR HISTORISCH BEELDMATERIAAL

Op 1 januari 1957 werden Giessendam en Hardinxveld samengevoegd tot de gemeente Hardinxveld-Giessendam.

De gemeente bestaat op 1 januari 2007 precies vijftig jaar.

De Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam heeft in 1997 al een publicatie uitgegeven onder de naam 'De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld'.

In september 2005 is de 'Stichting 50 jaar Hardinxveld-Giessendam' opgericht. Ons bestuurslid Jan Dubbeldam is een van de 8 commissieleden.

Voor het samenstellen van een jubileumfilm zoekt de 'Stichting 50 jaar Hardinxveld-Giessendam' foto- en filmmateriaal door u gemaakt in het

dorp in het jaar 1957. Bijvoorbeeld bij evenementen, in uw vrije tijd, met uw familie of bij andere gebeurtenissen. Gezocht wordt dus specifiek naar materiaal uit 1957. De stichting wil dit graag tijdelijk in bruikleen krijgen. Uiteraard wordt hiermee zorgvuldig omgegaan.

Reacties kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting, de heer Daan Los, e-mailadres: d.los@tiscali.nl. De stichting neemt dan contact met u op.

Ook kunt u voor meer informatie bellen naar het secretariaat van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam tel. 0184-614563.

Om op de hoogte te blijven van de vorderingen van de "Stichting 50 jaar Hardinxveld-Giessendam" kunt u de website www.50jaarhg.nl bezoeken.

Een
Nieuwjaarswensch
Van de waare Grootvader!
De Edelste Wensch dwijkt kan geven
Bidden aanvang van dit kiere jaar
Is dat God U sparen in Het Leef
Ge kond Hlyd. Schenkt voor ramp Bewaar
En dat Gij op U Hooge en grij Ze Dagen
Mogt Leve Buke voor den Yleer
Eer de dood Komt met zijn Gewise slagen
Dat Gij ootmoedig Bidden Leer
Geta O Hoogste e Mayesteyd
Vergeef Genadig enyne Kunde
Door Jezus Bloed en Geregtig heyd
En Geneesing vinden in zijn Wonde
Dit Gij dit jaar zoo Moegt Be ginne
En volijnde is mijn wensch
Dan kult Gij God Leve Beminne
En worde een god halig Mensch

Dit is de wensch uwer steeds
Lief Vlebbende Klein dogter

Afgedrucht Leijnt Je Munstrijck
Den eerste Januwaris
1882

SCHENKINGEN

Van stichting Boerderij & Erf een dvd met de genomineerde boerderijen van 'Het jaar van de boerderij 2003'.

Zak linnengoed, met baaien hemden en manchester broeken. Van familie Sterrenburg, Boven-Hardinxveld.

Lammy de Haan-van Rees weet steeds weer wat bijzonders te maken van de etalage van Buitendams 4. Deze keer zijn het Keulse potten en kannen. In het volgende mededelingenblad komt een artikel over dit steengoed.

Een aantal oude papieren, zoals rouwkaarten, brieven uit 1897 en een nieuwjaarswens uit 1869, gericht aan een zekere Gerit Korevaar en nog enkele kleine plaatjes.

Van mevrouw Bergström-Muilwijk, Driebergen.

Kwartierstatenboek 1883-1983. Van J. den Uil, Sliedrecht.

Waardkist (1895), portretten van Jan Hendrik Zeelen en zijn vrouw Barbera Verheul en hun zoon Hendrik. Genealogie Van den Dool, losse foto's, album met plaatjes van Cornelia Zeelen (1897). Van mevrouw Van den Braber-van Wijngaarden, Rotterdam.

Allerlei gereedschap uit de schoenmakerij van J. Kortenhoeve, Hardinxveld-Giessendam.

Alle gevers hartelijk dank.

Manchester broeken en een baaien hemd.

**UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN DIE NOG
DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING TE LEVEREN ZIJN:**

1. Buitendams 4 (1778-1978).....	€ 2,25
2. Molens van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
3. Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel).....	€ 3,85
4. Het stoomgemaal.....	uitverkocht
5. Makelaars van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
6. Buitendams 118 (Giessendamse boerderij).....	€ 5,45
7. 700 jaar Dam.....	€ 3,20
8. Parlevinkers.....	uitverkocht
9. Rondom de Giessen.....	uitverkocht
10. Swets tabak en daar blijf ik bij.....	€ 6,60
11. Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd.....	€ 5,65
12. Café Schalk.....	€ 5,65
13. 100 jaar boemelen.....	uitverkocht
14. De Hongerwinter.....	€ 6,60
15. De Hennepteelt.....	€ 4,40
16. Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam.....	€ 5,45
17. Dijken en doorbraken.....	uitverkocht
18. Aan d'n dijk.....	uitverkocht
19. Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 2,25
20. levers tussen Kaoi en Kloeve...deel 1.....	uitverkocht
21. Aart van Bennekum, kunstenaar.....	€ 6,80
22. Herinneringen aan oorlogstijd.....	uitverkocht
23. 100 jaar Nederlandse Protestantenbond.....	uitverkocht
24. levers tussen Kaoi en Kloeve, deel II.....	€ 6,80
25. Uit de pen van tante.....	€ 6,80
26. De watersnood van 1953.....	uitverkocht
27. Schuttevaer en Binnenvaart.....	uitverkocht
28. De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam.....	uitverkocht
29. Vrouwenrecht en liberalisme aan de Merwedijk.....	€ 6,60
30. De 50ste mei.....	uitverkocht
31. De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld.....	€ 8,85
33. Het Langeveer.....	€ 6,60
34. De Indiëgangers.....	€ 12,50
35. 1899-1999 Nieuws van honderd jaar geleden.....	€ 6,80
36. De Peulenstraat in 1950.....	uitverkocht
37. Groeten uit Giessendam.....	€ 8,25
38. De historie van het pand Buitendams 4.....	€ 6,50
39. Nievers was den dijk echt recht.....	€ 9,20
40. Groeten uit Boven-Hardinxveld.....	€ 8,90

OVERIGE UITGAVEN:

Het Verleden Nu (fotoboek)	€ 11,35
Buitendams huis-ter-om-op	uitverkocht
Een wandeling door Binnendams	€ 6,80
Van Geslachte tot Geslacht	€ 15,90
H'veld en G'dam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente	uitverkocht
Hardinxveld en de riviervisserij	€ 20,40
Reobothschool 1860-1985	uitverkocht
Van hondekarren en hobbelbussen	uitverkocht
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven)	€ 2,25
Dr. Aris Graftdijk, Photographie	€ 11,35
Herberg De Zwaan	€ 15,90
Onder ons gezeed	uitverkocht
Het verhaal van de dijk	€ 7,95
Hoeke Doeme?	€ 7,95

UITGAVEN VAN DE STICHTING DORPSBEHOUD

Van boodschappen doen naar winkelen	€ 2,25
Heggen en Steggen (tweede druk)	€ 7,95

**ALLE UITGAVEN ZIJN, TENZIJ UITVERKOCHT, VERKRIJGBAAR
OP DE VOLGENDE ADRESSEN:**

Historisch Informatie Centrum, Buitendams 4, elke zaterdagmorgen van 10.00-12.00 uur.

IJzerwinkel van de heer Coenraads, Buurt 6, Boven-Hardinxveld, tijdens openingstijden winkel.

Secretariaat Historische Vereniging Buitendams 77, maandag t/m vrijdag.

Museum De Koperen Knop, dinsdag t/m vrijdag 13.00 tot 17.00 uur, zaterdag 11.00 tot 17.00 uur.

HISTORISCHE VERENIGING
HARDINXVELD GIESSENDAM

JAARGANG 27 NUMMER 2